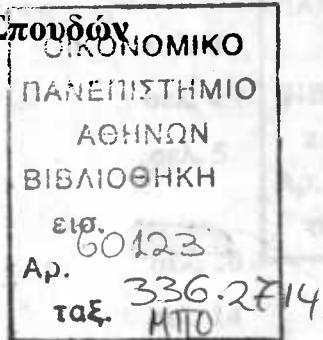

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών

Πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών

Ο ΦΠΑ και οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες

Διπλωματική εργασία περιόδου Ιουλίου-Δεκεμβρίου 1998

Επιβλέπων: καθηγητής κ. Θ. Γεωργακόπουλος

Φορολογητής της του ΦΠΑ:

α) Οι επιπτώσεις στην κρατική πρώτη λογιστική

β) Οι επιπτώσεις στην πρωτεύουσα της Ελλάδας

Αικατερίνη Μπουζουνιεράκη

9. Συμπλόκη

10. Ημέρη:

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

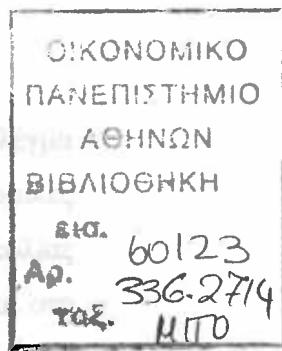
0 000000362498

Περιεχόμενα

Περύληψη

1. Εισαγωγή	σελ. 3
2. Βασικά χαρακτηριστικά του ΦΠΑ	σελ. 4
3. Το πρόβλημα της φορολόγησης των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών	σελ. 5
4. Η εξαίρεση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών	σελ. 10
5.1. Η φορολόγηση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών με τη μέθοδο «ταμειακών ροών»	σελ. 17
5.2. Πλεονεκτήματα της μεθόδου «ταμειακών ροών»	σελ. 22
5.3. Μειονεκτήματα της μεθόδου «ταμειακών ροών»	σελ. 23
6. Εναλλακτικές μέθοδοι φορολόγησης	
α) Η μέθοδος «πρόσθεσης»	σελ. 25
β) Η μέθοδος «ταμειακών ροών» με τον «λογαριασμό υπολογισμού του φόρου»	σελ. 26
γ) Η «ατελής» μέθοδος «ταμειακών ροών» με τον «λογαριασμό υπολογισμού του φόρου»	σελ. 30
7. Ο χρηματοπιστωτικός τομέας στην Ελλάδα και η έμμεση φορολογία	σελ. 33
8. Οι επιπτώσεις της αντικατάστασης του σημερινού συστήματος φορολόγησης των τραπεζικών υπηρεσιών στην Ελλάδα με τη φορολόγησή τους με τον ΦΠΑ	
α) Οι επιπτώσεις στον κρατικό προϋπολογισμό	σελ. 38
β) Οι επιπτώσεις στον τραπεζικό τομέα	σελ. 39
γ) Οι επιπτώσεις στο εμπορικό ισοζύγιο της Ελλάδας	σελ. 39
9. Συμπεράσματα	σελ. 41
10. Παράρτημα	σελ. 42
Βιβλιογραφία	σελ. 47

Περίληψη

Το σύστημα του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας επιβάλλεται σε όλο σχεδόν το πλέγμα των συναλλαγών της οικονομίας, με βασική εξαίρεση τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Όλες οι χώρες έχουν επιλέξει την εξαίρεσή τους, εξαιτίας της δυσκολίας του προσδιορισμού της κατάλληλης φορολογικής βάσης, η οποία ενσωματώνεται στο χρηματοοικονομικό περιθώριο ('financial margin'). Η εξαίρεση, σε συνδυασμό με την επιβολή του ειδικού φόρου τραπεζικών εργασιών (ΕΦΤΕ), προκαλεί την υπέρμετρη φορολογική επιβάρυνση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, λόγω των μη εκπιπτόμενων φόρων στις εισροές των τραπεζών. Έτσι, επηρεάζεται αρνητικά η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας και το εμπορικό ισοζύγιο, αφού οι τραπεζικές υπηρεσίες λειτουργούν ως εισροές στην παραγωγή των προϊόντων.

Η μέθοδος των «ταμειακών ροών» ('cash-flow' method) επιτυγχάνει τη σωστή φορολόγηση του περιθώριου και ταυτόχρονα είναι συμβατή με τη μέθοδο πίστωσης του ΦΠΑ που εφαρμόζεται στα άλλα αγαθά και υπηρεσίες. Τα μειονεκτήματα της μεθόδου των «ταμειακών ροών» αντιμετωπίζονται με μια παραλλαγή της, την «ατελή» ('truncated') μέθοδο «ταμειακών ροών» με τον «λογαριασμό υπολογισμού του φόρου» ('TCA'). Η μέθοδος αυτή επιτρέπει την αναβολή της πληρωμής των φόρων για τις χρηματοοικονομικές εισροές και των εκπτώσεων για τις εκροές, μέχρι να αναστραφεί η συναλλαγή. Οι υπολογισμοί πραγματοποιούνται από τους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς, οι οποίοι θα εκδίδουν αναλυτικές καταστάσεις.

Οι επιπτώσεις της αντικατάστασης του σημερινού συστήματος της εξαίρεσης με την επέκταση της φορολόγησης με τον ΦΠΑ των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών εκτιμάται, ότι θα είναι θετικές για την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών χρηματοοικονομικών οργανισμών, ενώ οι επιπτώσεις στον κρατικό προϋπολογισμό και στο εμπορικό ισοζύγιο της χώρας δεν φαίνεται να είναι ιδιαίτερα σημαντικές.

2. Βασικά χαρακτηριστικά του ΦΠΑ

Η Ελλάδα υιοθέτησε τον φόρο προστιθέμενης αξίας την 1/1/1987 και αντικατέστησε τον φόρο κύκλου εργασιών, ένα μεγάλο μέρος από το χαρτόσημο, καθώς επίσης και ορισμένους ειδικούς φόρους (νόμος υπ' αριθμ. 1642/1986). Σχεδιάστηκε με βάση την 6η Οδηγία της ΕΟΚ, ώστε το θεσμικό πλαίσιο του φόρου να είναι ταυτόσημο με αυτό των υπολοίπων χωρών της Κοινότητας. Στην Ελλάδα ισχύει ο χαμηλός συντελεστής 8% για ορισμένα είδη πρώτης ανάγκης και ο κανονικός 18%.

Ο φόρος προστιθέμενης αξίας είναι ένας έμμεσος φόρος κατανάλωσης, ένας φόρος δηλαδή που προορίζεται να επιβαρύνει τους καταναλωτές μέσω της αύξησης των τιμών των προϊόντων και συλλέγεται σε στάδια¹. Έχει σαν βάση την προστιθέμενη από κάθε επιχείρηση και όχι τη συνολική αξία πώλησης κάθε προϊόντος. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι ο ΦΠΑ υπολογίζεται με βάση την προστιθέμενη αξία. Αντίθετα, στην πράξη, υπολογίζεται με βάση τη μέθοδο πίστωσης του φόρου. Κάθε επιχείρηση δηλαδή υπολογίζει τον φόρο με τον οποίο επιβαρύνει τα προϊόντα της με βάση τη συνολική αξία πώλησης, αλλά δεν αποδίδει ολόκληρο τον φόρο στο δημόσιο ταμείο. Αφαιρεί προηγουμένως τον φόρο που είχε πληρώσει στους προμηθευτές της για αγαθά και υπηρεσίες που χρησιμοποιούνται για την πραγματοποίηση πράξεων που υπάγονται στον φόρο και αποδίδει στο δημόσιο ταμείο τη διαφορά. Αυτή η διαφορά είναι ίση με το γινόμενο της προστιθέμενης αξίας επί τον φορολογικό συντελεστή. Ο προσδιορισμός της προστιθέμενης αξίας κάθε επιχείρησης, ως βάσης του φόρου, διασφαλίζει, ότι κάθε στοιχείο εισροής, που συνθέτει το τελικό καταναλωτικό προϊόν, φορολογείται μια και μόνη φορά κάτω από την πιστωτική μέθοδο².

Για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο υπολογίζεται ο ΦΠΑ παρατίθεται ο πίνακας 1 όπου παρουσιάζεται ένα προϊόν που περνάει από τέσσερα παραγωγικά στάδια.

¹ Θ. Γεωργακόπουλος, Β. Πατσουράτης, «Δημόσια Οικονομική», 1991, σελ.272-273

² Κ. Ζαχαρόπουλος, «Ο ΦΠΑ και η φορολόγηση των χρηματοοικονομικών συναλλαγών», 1986, σελ.21-22

Πίνακας 1

	Στάδια παραγωγικής διαδικασίας			
	A	B	Γ	Δ
Αξία πώλησης προϊόντος	200	400	700	900
ΦΠΑ	36-0=36	72-36=36	126-72=54	162-126=36
Προστιθέμενη αξία	200	200	300	200

Αν υποθέσουμε ότι ο φόρος επιβάλλεται με συντελεστή 18%, η επιχείρηση του πρώτου σταδίου θα εισπράξει από τον πελάτη της, δηλαδή από την επιχείρηση του δεύτερου σταδίου, φόρο ίσο με $200 \times 18\% = 36$ δραχμές και θα τον αποδώσει ολόκληρο στο δημόσιο ταμείο γιατί δεν είχε εισροές και επομένως δεν είχε πληρώσει φόρο στους προμηθευτές της. Η επιχείρηση του δεύτερου σταδίου θα εισπράξει από τους πελάτες της φόρο ίσο με 72 δραχμές, θα αφαιρέσει τις 36 δραχμές που είχε πληρώσει στον προμηθευτή της και θα αποδώσει στο δημόσιο ταμείο τη διαφορά, δηλαδή 36 δραχμές κ.ο.κ. Το ποσό όμως που πληρώνει κάθε επιχείρηση είναι το γινόμενο της προστιθέμενης αξίας επί τον φορολογικό συντελεστή.

Ο συμψηφισμός του ποσού φόρου που πληρώνει η επιχείρηση στους προμηθευτές της και του ποσού φόρου που εισπράττει από τους πελάτες της γίνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα, δηλαδή κάθε μήνα για τις επιχειρήσεις που τηρούν βιβλία δεύτερης ή ανώτερης κατηγορίας του Κώδικα Φορολογικών Στοιχείων και κάθε τρεις μήνες για τις μικρές επιχειρήσεις που τηρούν βιβλία της πρώτης κατηγορίας. Αυτή η διαφορά αποδίδεται με βάση προσωρινή δήλωση. Στο τέλος της διαχειριστικής περιόδου, δηλαδή κάθε χρόνο, υποβάλλεται η οριστική δήλωση που περιλαμβάνει όλα τα ποσά των προσωρινών δηλώσεων, οι οποίες υποβλήθηκαν στο προηγούμενο έτος, αφού γίνει στο μεταξύ διακανονισμός που ενδέχεται να είναι απαραίτητος, αν έγιναν μεταβολές στο διάστημα που μεσολάβησε από την υποβολή κάθε προσωρινής και της οριστικής δήλωσης.

Ο συμψηφισμός του φόρου έχει σαν αποτέλεσμα την απαλλαγή των αποθεμάτων της επιχείρησης³. Φόρος δηλαδή επιβάλλεται στο προϊόν μόνο όταν εξέρχεται από την επιχείρηση που το πουλάει και παραμένει φορολογημένο μέχρι να μπει στην επιχείρηση που το αγοράζει, η οποία αμέσως το αποφορολογεί, δηλαδή δημιουργεί μιαν απαίτηση από το δημόσιο να συμψηφίσει το ποσό αυτό με τον φόρο που έχει εισπράξει από τις πωλήσεις. Μόνο όταν πουληθεί στον τελικό καταναλωτή, έχουμε την τελική επιβάρυνσή του, γιατί ο καταναλωτής δεν μπορεί να συμψηφίσει τον φόρο. Η αποφορολόγηση του προϊόντος από κάθε επιχείρηση, που έχει σαν αποτέλεσμα το προϊόν να παραμένει ουσιαστικά αφορολόγητο όσο βρίσκεται μέσα στο εμπορικό κύκλωμα και να φορολογείται μόνο όταν αγοράζεται από τον τελικό καταναλωτή έχει μεγάλη σημασία, γιατί δείχνει ότι η επιβάρυνση του προϊόντος εξαρτάται από τον συντελεστή που βάζει η τελευταία επιχείρηση που το διαθέτει στον καταναλωτή και δεν επηρεάζεται από τον συντελεστή που επέβαλλαν οι προηγούμενες επιχειρήσεις. Γι' αυτό αν η πρώτη ύλη επιβαρύνεται με υψηλό συντελεστή και το τελικό προϊόν με χαμηλό συντελεστή, η τελική επιβάρυνση του προϊόντος θα είναι χαμηλή, γιατί ο φόρος της πρώτης ύλης θα συμψηφιστεί. Αν θέλουμε να απαλλάξουμε εντελώς ένα προϊόν, αρκεί να μην επιβάλλουμε φόρο στο τελευταίο στάδιο, χωρίς να χρειάζεται επιπλέον και επιστροφή του φόρου που έχει καταβληθεί στα προηγούμενα στάδια. Έτσι η επιχείρηση που κάνει εξαγωγές, οι οποίες απαλλάσσονται από τον φόρο, αρκεί να μην αναγράψει φόρο στο τιμολόγιο εξαγωγής και το προϊόν θα παραμείνει αφορολόγητο.

Τα πλεονεκτήματα της μεθόδου πίστωσης του ΦΠΑ είναι τα εξής⁴:

- α) Είναι απλή στην εφαρμογή της, γιατί δεν απαιτείται από την επιχείρηση να υπολογίσει την προστιθέμενη αξία, αλλά υπολογίζει τη φορολογική της υποχρέωση με εφαρμογή του φορολογικού συντελεστή πάνω στις πωλήσεις της και αφαίρεση, στη συνέχεια, του ποσού του φόρου που κατέβαλλε για τις αγορές της.
- β) Παρέχει στις φοροτεχνικές υπηρεσίες τη δυνατότητα να διασταυρώσουν τις πληροφορίες τους σχετικά με το μέγεθος της φορολογικής υποχρέωσης, εφόσον το ποσό φόρου που καταβάλλει κάθε πωλητής εμφανίζεται ως έκπτωση από το ποσό φόρου που οφείλει ο αγοραστής. Επιπλέον διασφαλίζεται η έκδοση τιμολογίων, αφού

³ Θ.Γεωργακόπουλος, «Ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας στην Ελλάδα», 1987, σελ.26-29

⁴ Θ.Γεωργακόπουλος, Β.Πατσουράτης, «Δημόσια Οικονομική», 1991, σελ.273

κάθε αγοραστής έχει συμφέρον να ζητά από τον προμηθευτή του παραστατικό πώλησης για να μπορεί να εκπέσει τον φόρο που αναλογεί στις πωλήσεις του.

γ) Επιτρέπει τον υπολογισμό και την απόδοση του φόρου από την επιχείρηση στο δημόσιο ταμείο σε τακτά χρονικά διαστήματα, όπως κάθε μήνα.

δ) Με τη μέθοδο πίστωσης, ο ΦΠΑ λειτουργεί ως ένας ουδέτερος φόρος στην εγχώρια αγορά καθώς και στις διεθνείς συναλλαγές. Στην εγχώρια αγορά δεν εμποδίζει την εξειδίκευση, ενώ για τις διεθνείς συναλλαγές εφαρμόζεται η φορολόγηση των εισαγωγών και της εγχώριας παραγωγής με τον ίδιο φορολογικό συντελεστή και η απαλλαγή των εξαγωγών.

Το βασικό μειονέκτημα του ΦΠΑ όμως, όπως σχεδιάστηκε από την 6η Οδηγία της Κοινότητας και εφαρμόζεται στις χώρες της ΕΚ είναι η ευρύτητα της βάσης του⁵. Ο ΦΠΑ καλύπτει όλες τις οικονομικές μονάδες παραγωγής και διακίνησης αγαθών και παροχής υπηρεσιών που λειτουργούν σε όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας μέχρι και το λιανικό εμπόριο και επιπλέον καλύπτει ορισμένες συναλλαγές σε ακίνητα. Μόνο επιχειρήσεις παραγωγής ή εμπορίας αγαθών με ετήσιο τζίρο μικρότερο από 1 εκατ. δραχμές ή επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών που δεν τηρούν βιβλία δεύτερης ή ανώτερης κατηγορίας δεν υπάγονται στον φόρο. Ο ΦΠΑ επομένως καλύπτει ένα ευρύτατο φάσμα οικονομικών μονάδων, πολλές από τις οποίες είναι μικρές, με πενιχρή λογιστική οργάνωση, με συνέπεια να δημιουργούνται σοβαρά διαχειριστικά προβλήματα βεβαίωσης και είσπραξης του φόρου.

Ένα δεύτερο μειονέκτημα είναι ότι δεν επιτρέπει τη χορήγηση εξαιρέσεων⁶ σε ορισμένες οικονομικές μονάδες, γιατί αν η εξαιρούμενη μονάδα βρίσκεται σε κάποιο στάδιο πριν από το λιανικό, η εξαίρεση θα είναι σε βάρος της, ενώ αν βρίσκεται στο λιανικό στάδιο, τότε θα ευνοείται, επειδή δεν θα φορολογείται η προστιθέμενη αξία

⁵Θ.Γεωργακόπουλος, Β.Πατσουράτης, «Δημόσια Οικονομική», 1991, σελ.274

⁶Με τον όρο εξαίρεση, εννοούμε ότι οι επιχειρήσεις δεν είναι μέσα στο σύστημα του φόρου. Αυτό δεν τους επιτρέπει να συμψηφίσουν ή να πάρουν πίσω τον φόρο που πληρώνουν στα τιμολόγια των εξόδων τους, με συνέπεια τα προϊόντα που παράγουν ή πουλάνε να μην απελευθερώνονται εντελώς από τον φόρο. Εξαίρεση επιχειρησης επομένως σημαίνει απελευθέρωσή της από τις διαδικασίες του ΦΠΑ, δεν σημαίνει όμως απελευθέρωση του προϊόντος της από τον φόρο. Αντίθετα, απαλλαγή προϊόντος από τον φόρο, σημαίνει πλήρη απελευθέρωσή του από κάθε επιβάρυνση, αλλά η επιχείρηση που το παράγει ή το διακινεί δεν απελευθερώνεται από τις διαδικασίες του ΦΠΑ. Για να γίνει αυτό, στα τιμολόγια πωλήσεων της, η επιχείρηση θα επιβάλλει ΦΠΑ με συντελεστή μηδέν και θα μπορεί να διεκδικήσει τον φόρο των εισροών της.

στο τελευταίο στάδιο, αλλά θα παρεμποδίζεται η ομαλή λειτουργία του φόρου γιατί δεν θα έχει λόγο να ζητά τιμολόγιο από τους προμηθευτές της⁷. Γι' αυτό τον λόγο προβλέπεται ειδικό σύστημα για τη φορολογία των μικρών επιχειρήσεων καθώς και για τους γεωργούς. Οι μικρές επιχειρήσεις τηρούν μόνο ένα βιβλίο αγορών και με βάση τις αγορές αυτές και ένα συντελεστή μικτού κέρδους υπολογίζεται ο κύκλος εργασιών, χωρίς να χρειάζεται να τηρούν βιβλία εσόδων ή να εκδίδουν παραστατικά πωλήσεων. Με βάση τον υπολογιζόμενο κύκλο εργασιών, υπολογίζεται ο φόρος που αναλογεί στις πωλήσεις και αφού αφαιρεθεί ο φόρος των αγορών αποδίδεται η διαφορά στο δημόσιο ταμείο. Το ειδικό σύστημα για τους γεωργούς προβλέπει την επιστροφή ενός ποσού φόρου στον γεωργό, το οποίο υπολογίζεται με κατ' αποκοπή συντελεστές και αντιστοιχεί στον φόρο που έχει ενσωματωθεί στα γεωργικά προϊόντα μέσω των εισροών, όπως λιπασμάτων, σπόρων κ.α. Στη συνέχεια τα γεωργικά προϊόντα φορολογούνται πλήρως κατά την περαιτέρω πώλησή τους από τον έμπορο γεωργικών προϊόντων, χωρίς ο τελευταίος να μπορεί να εκπέσει κανένα ποσό φόρου για τις αγορές του από τον γεωργό, αφού το γεωργικό προϊόν είχε απελευθερωθεί του φόρου, με την επιστροφή φόρου που έγινε στον γεωργό.

Τέλος, προβλήματα δημιουργούνται με τη φορολόγηση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, όπως είναι οι τραπεζικές και οι ασφαλιστικές υπηρεσίες, με αποτέλεσμα να εξαιρούνται από την εφαρμογή του ΦΠΑ (tax exemption), σύμφωνα με τον νόμο υπ' αριθμ. 1642/1986. Το πρόβλημα που ανακύπτει είναι ότι δεν μπορεί να υπολογιστεί η φορολογική υποχρέωση των επιχειρήσεων που παρέχουν τις υπηρεσίες αυτές με τη μέθοδο της πίστωσης του φόρου. Οι εξαιρούμενες υπηρεσίες δεν φορολογούνται κατά την παροχή τους και δεν τους αναγνωρίζεται το δικαίωμα έκπτωσης οποιουδήποτε ποσού φόρου επί των χρησιμοποιούμενων για την πραγματοποίησή τους εισροών.

⁷ Γεωργακόπουλος, «Ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας στην Ελλάδα», 1987, σελ.39-40

δικαιοστικών περιόδους στην την 'αρπαγή' ανήματος σταν τόκο που λαμβάνουν οι

3. Το πρόβλημα της φορολόγησης των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών

Ένα από τα δυσκολότερα προβλήματα στη λειτουργία του ΦΠΑ είναι ο τρόπος φορολόγησης των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Η εύρεση μιας εφαρμόσιμης μεθόδου φορολόγησης αυτών των υπηρεσιών αναζητείται εδώ και δεκαετίες από τις αρχές των περισσότερων κρατών. Η μεγαλύτερη δυσκολία αφορά τον προσδιορισμό της προστιθέμενης αξίας στις τραπεζικές συναλλαγές, η οποία περιλαμβάνεται στο περιθώριο ('margin') ανάμεσα στις πληρωμές τόκων στους καταθέτες και των τόκων που οφείλονται από τους δανειζόμενους. Σαν συνέπεια, οι περισσότερες χώρες που εφαρμόζουν τον ΦΠΑ επέλεξαν την εξαίρεση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών που προσφέρονται στους πολίτες τους. Όμως, αυτή η εξαίρεση προκαλεί οικονομικές στρεβλώσεις και επηρεάζει αρνητικά την ανταγωνιστική θέση των εγχώριων χρηματοοικονομικών οργανισμών στις διεθνείς αγορές.

Οι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί μεσολαβούν ανάμεσα στους καταθέτες και δανειζόμενους, μειώνοντας τον κίνδυνο αθέτησης αποπληρωμής (default) και συντελούν στη μείωση του συναλλακτικού κόστους στη χρηματοοικονομική αγορά. Μπορούν να χρεώσουν τις υπηρεσίες τους με δύο τρόπους⁸:

- α) με συγκεκριμένες αμοιβές και προμήθειες και
- β) με αμοιβές σε μορφή περιθωρίου (margin).

Παραδείγματα του πρώτου τρόπου είναι η μίσθωση χρηματοθυρίδων, οι προμήθειες που χρεώνονται από τους χρηματιστές στην απόκτηση/πώληση χρεωγράφων, οι αμοιβές για την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών κ.α. Σε αυτές τις περιπτώσεις δεν υπάρχει ιδιαίτερη δυσκολία στην εφαρμογή του ΦΠΑ, με αποτέλεσμα να φορολογούνται σε όλες σχεδόν τις χώρες.

Η περίπτωση όμως, στην οποία η χρέωση για την προστιθέμενη αξία παίρνει τη μορφή αμοιβής, που περιλαμβάνεται σε ένα περιθώριο (margin), είναι εντελώς διαφορετική. Η αξία της τραπεζικής διαμεσολάβησης μεταξύ καταθετών και

⁸ Poddar S & English M, 'Taxation of financial services under a value-added tax: applying the cash-flow approach', National Tax Journal, 1997, σελ.89-90

δανειστών παρουσιάζεται σαν το ‘spread’ ανάμεσα στον τόκο που λαμβάνουν οι αποταμιευτές και στον τόκο που πληρώνουν οι δανειζόμενοι.

Οι χρηματοοικονομικές ροές είναι τεσσάρων ειδών⁹:

- α) Η μεταφορά κεφαλαίων από τους καταθέτες στους δανειολήπτες, η οποία δεν πρέπει να φορολογείται.
- β) Η καθαρή πληρωμή τόκων, η οποία αποτελεί αποζημίωση για την αναβολή της κατανάλωσης κι επομένως δεν πρέπει να υπόκειται σε φόρο κατανάλωσης. Η πληρωμή τόκων αποτελεί εισόδημα για τον παραλήπτη και πρέπει να φορολογηθεί με φόρο κατανάλωσης μόνο όταν καταναλωθεί.
- γ) Το καθαρό πριμ κινδύνου που αντιπροσωπεύει τα ποσά που χρεώνονται στους οφειλέτες για να καλύπτεται ο κίνδυνος της αθέτησης αποπληρωμής (default) και περιλαμβάνεται στο ‘spread’. Ισούται με την προσδοκώμενη αξία της αθέτησης, χωρίς να περιλαμβάνει στοιχεία κέρδους ή διοικητικό κόστος του χρηματοοικονομικού οργανισμού. Το καθαρό πριμ κινδύνου δεν πρέπει να φορολογείται, επειδή πρόκειται για ανακατανομή πόρων με τη μορφή μεταφοράς πλούτου ανάμεσα στους συμμετέχοντες στη συναλλαγή.
- δ) Το τέταρτο είδος που περιλαμβάνεται και αυτό στο ‘spread’ είναι η αποζημίωση στον χρηματοοικονομικό οργανισμό για το κόστος που συνοδεύει την αποδοχή καταθέσεων και την παροχή δανείων, συμπεριλαμβανομένων των κερδών των μετόχων. Το ποσό που απομένει, αφού αφαιρεθούν τα κόστη κεφαλαίου είναι η προστιθέμενη αξία, που προκύπτει από τη διαμεσολάβηση του χρηματοοικονομικού οργανισμού και αποτελεί την κατάλληλη βάση για τον φόρο κατανάλωσης.

Αν και μόνο το τέταρτο στοιχείο αντιπροσωπεύει προστιθέμενη αξία και πρέπει να φορολογείται, είναι συνήθες στις χρηματοοικονομικές συναλλαγές και στα περιθώρια να αναμιγνύονται τα είδη των χρηματοπιστωτικών ροών. Σε πολλές περιπτώσεις είναι αδύνατο να εξακριβωθεί η αξία της χρηματοοικονομικής διαμεσολάβησης με τη βεβαιότητα που απαιτείται στο φορολογικό σύστημα. Αυτή ακριβώς η δυσκολία της εξακριβώσης και απομόνωσης του περιθωρίου της χρηματοοικονομικής διαμεσολάβησης στις συγκεκριμένες συναλλαγές έχει σαν αποτέλεσμα να μην

⁹ Poddar S & English M, ‘Taxation of financial services under a value-added tax: applying the cash-flow approach’, National Tax Journal, 1997, σελ.91-92

μπορεί να εφαρμοσθεί η μέθοδος πίστωσης του ΦΠΑ στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες.

Ας υποθέσουμε για παράδειγμα ότι επεκτείνουμε την παραδοσιακή μέθοδο πίστωσης του ΦΠΑ στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες¹⁰. Οι τράπεζες θα πρέπει να εισπράττουν τον ΦΠΑ στις πληρωμές των τόκων των δανείων και να αφαιρούν από τη φορολογική τους υποχρέωση τον ΦΠΑ που πληρώνουν στους τόκους καταθέσεων. Επομένως, μια επιχείρηση που υπάγεται στον ΦΠΑ και κάνει κατάθεση σε μια τράπεζα θα πρέπει να χρεώσει ΦΠΑ στους τόκους που λαμβάνει και να αφαιρεί τον ΦΠΑ που πληρώνει στους τόκους των δανείων από τον πληρωτέο φόρο στο δημόσιο ταμείο. Το πρόβλημα όμως είναι, ότι οι τράπεζες συναλλάσσονται επίσης με νοικοκυριά, τα οποία είναι πρακτικά αδύνατο, αλλά και δαπανηρό να ενταχθούν στο σύστημα του ΦΠΑ. Μια πρόταση θα ήταν οι τράπεζες, αντί τα νοικοκυριά, να συλλέγουν και να πληρώνουν τον αναλογούντα φόρο στους τόκους. Στη συνέχεια, οι τράπεζες θα εξέδιδαν για τις ίδιες ένα τιμολόγιο για τον πληρωθέντα φόρο, τον οποίο θα μπορούσαν να εκπέσουν. Όμως, αυτή η λύση είναι ανέφικτη. Αν ο χρηματοπιστωτικός οργανισμός φορολογείται με τη μέθοδο πίστωσης, τότε εκτός από την προστιθέμενη αξία θα φορολογείται και η καθαρή πληρωμή τόκων, που όμως είδαμε παραπάνω (σελ.11 στοιχ.β) δεν πρέπει να υπόκειται σε φορολογία.

Τα παραπάνω φαίνονται με ένα απλό παράδειγμα: έστω ότι ένα νοικοκυριό καταθέτει 1000 δρχ. σε μια τράπεζα (επιτόκιο 10%), η οποία με τη σειρά της χορηγεί δάνειο 1000 δρχ. με επιτόκιο 15% σε άλλο νοικοκυριό. Αν ο συντελεστής του ΦΠΑ είναι 10%, τότε η τράπεζα εισπράττει 165 δρχ. από τον δανειζόμενο. Η τράπεζα πληρώνει τον καταθέτη 100 δρχ. Αυτή η συναλλαγή φορολογείται με 10 δρχ. σαν πώληση στο νοικοκυριό. Το νοικοκυριό αποδίδει τον φόρο στο κράτος και εκδίδει τιμολόγιο στην τράπεζα που εμφανίζει χρέωση φόρου 10 δρχ. Η τράπεζα αφαιρεί τον φόρο που πλήρωσε από τη φορολογική της υποχρέωση και τελικά αποδίδει τη διαφορά των 5 δρχ. στο κράτος. Σε αυτό το παράδειγμα, η προστιθέμενη αξία από τις τραπεζικές υπηρεσίες φορολογείται κανονικά. Όμως, ο ΦΠΑ εφαρμόσθηκε και στην καθαρή πληρωμή τόκων, όπως φαίνεται από τις 10 δρχ. που πλήρωσε το νοικοκυριό. Το

¹⁰ Hoffman L, Poddar S, Whalley J, 'Taxation of banking services under a consumption type, destination basis VAT, National Tax Journal, 1987, σελ.548-549

αποτέλεσμα του ΦΠΑ είναι η αύξηση του επιτοκίου δανειοδότησης από 15% σε 16,5%. Προκαλείται δηλαδή μια προσωρινή στρέβλωση την οποία ένα αξιόπιστο φορολογικό σύστημα θα πρέπει να αποφεύγει.

4. Η εξαίρεση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών

Η δυσκολία της φορολόγησης των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών οδήγησε τις περισσότερες χώρες στην εξαίρεση τους από τον ΦΠΑ. Οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες που εξαιρούνται στην Ελλάδα, όπως αναφέρονται στον νόμο υπ' αριθμ. 1642/1986 (άρθρο 18) είναι οι εξής:

- 1) Οι ασφαλιστικές και οι αντασφαλιστικές εργασίες, καθώς επίσης και οι συναφείς με αυτές εργασίες που παρέχονται από ασφαλειομεσίτες και ασφαλιστικούς πράκτορες.
- 2) Οι εργασίες, περιλαμβανομένης και της διαπραγμάτευσης, που αφορούν συνάλλαγμα, χαρτονομίσματα και νομίσματα, τα οποία αποτελούν νόμιμα μέσα πληρωμής, με εξαίρεση τα νομίσματα και χαρτονομίσματα για συλλογές.
- 3) Οι εργασίες που αφορούν μετοχές ανώνυμων εταιριών, μερίδια, ομολογίες και λοιπούς τίτλους, με εξαίρεση τους τίτλους παραστατικούς εμπορευμάτων. Στις εργασίες αυτές περιλαμβάνονται και η διαπραγμάτευση, δεν περιλαμβάνεται όμως η φύλαξη και η διαχείριση.
- 4) Η διαχείριση των αμοιβαίων κεφαλαίων.
- 5) Η χορήγηση και η διαπραγμάτευση πιστώσεων, καθώς επίσης και η διαχείριση τους από το πρόσωπο που τις χορηγεί.
- 6) Η ανάληψη υποχρεώσεων, προσωπικών ή χρηματικών εγγυήσεων και λοιπών ασφαλειών, η διαπραγμάτευση για την ανάληψη των εργασιών αυτών και η διαχείριση εγγυήσεων πιστώσεων, που ενεργείται από το πρόσωπο που τις χορηγεί.
- 7) Οι εργασίες, στις οποίες περιλαμβάνεται και η διαπραγμάτευση, που αφορούν καταθέσεις, τρεχούμενους λογαριασμούς, πληρωμές, μεταφορές καταθέσεων και εμβάσματα, απαιτήσεις, πιστωτικούς τίτλους, επιταγές και λοιπά αξιόγραφα, με εξαίρεση την είσπραξη απαιτήσεων τρίτων.

Το γεγονός ότι η πλειονότητα των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών που παρέχουν κατά κύριο λόγο οι τράπεζες και άλλοι συναφείς οργανισμοί εξαιρείται του φόρου, δημιουργεί ένα σοβαρό ρήγμα στο καθεστώς ενός γενικού και σχετικά ουδέτερου φόρου της σημασίας του ΦΠΑ, όπου η πλειονότητα των καταναλωτικών αγαθών και

λοιπών υπηρεσιών υπάγεται στους θετικούς συντελεστές του φόρου. Η εξαίρεση αυτή δεν φαίνεται να συμβιβάζεται με τη θεωρία περί φόρων¹¹. Ειδικότερα, όσον αφορά τη θεωρία της ‘optimal taxation’, από άποψη της οικονομικής αποτελεσματικότητας, η εξαίρεση της «κατανάλωσης» των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών από τον ΦΠΑ θα δικαιολογούνταν μόνο στην περίπτωση που αυτές αποτελούσαν στενό υποκατάστατο της σχόλης (*leisure*). ενώ, από την άποψη της ισότητας, μια τέτοια εξαίρεση θα δικαιολογούνταν, αν η «κατανάλωση» των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών αποτελούσε ένα υψηλότερο ποσοστό των δαπανών των χαμηλών εισοδηματικών κλιμακίων σε σχέση με τα υψηλά κλιμάκια. Καμιά απ’ αυτές τις προϋποθέσεις δεν φαίνεται να ισχύει στην πράξη.

Από την άλλη πλευρά, οι εξαιρούμενες υπηρεσίες δεν φορολογούνται κατά την παροχή τους με οποιονδήποτε θετικό συντελεστή του φόρου, όπως και οι απαλλασσόμενες, αλλά σε αντίθεση με τις τελευταίες, δεν τους αναγνωρίζεται το δικαίωμα έκπτωσης οποιουδήποτε ποσού φόρου επί των χρησιμοποιούμενων για την πραγματοποίησή τους εισροών. Επομένως, κάτω από συνθήκες πλήρους μετακύλισης του φόρου, η τιμή διάθεσης των εξαιρούμενων αυτών υπηρεσιών θα ενσωματώνει, υπό τη μορφή «κρυμμένου» φόρου (‘tax cascading’), τον μη εκπιπτόμενο φόρο που έχει επιβαρύνει τις χρησιμοποιηθείσες για την παροχή τους εισροές. Ταυτόχρονα, οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες χρησιμοποιούνται ως εισροές για την παραγωγή άλλων προϊόντων. Έτσι, οι σωρευτικές επιδράσεις, δηλαδή το φαινόμενο των «κρυμμένων» (μη εκπιπτόμενων και ενσωματούμενων) στην αξία των εισροών φορολογικών επιβαρύνσεων, επιβαρύνουν το βιομηχανικό κόστος παραγωγής και κατά συνέπεια το εμπορικό ισοζύγιο της χώρας. Ιδιαίτερα στην περίπτωση της Ελλάδας, τα παραπάνω προβλήματα μεγενθύνονται λόγω της φορολόγησης των τραπεζικών υπηρεσιών με ειδικούς φόρους (π.χ. ΕΦΤΕ) που δεν συνδέονται με τον ΦΠΑ. Αντίθετα, η εξαίρεση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών που παρέχονται στους τελικούς καταναλωτές και στις επιχειρήσεις που δεν υπόκεινται στον ΦΠΑ οδηγεί στην υποφορολόγησή τους (‘under-taxed’).

¹¹ Κ.Ζαχαρόπουλος, «Ο ΦΠΑ και η φορολόγηση των χρηματοοικονομικών συναλλαγών», 1986, σελ.110-113, 24-25

Επιπλέον, προκαλούνται πρόσθετες στρεβλώσεις, λόγω της εξαίρεσης. Διαστρεβλώνονται οι ίσοι όροι ανταγωνισμού στον ενδοκοινοτικό χώρο. Ειδικότερα, κάτω από συνθήκες διαφοροποιημένων συντελεστών ΦΠΑ μεταξύ των κρατών-μελών και «πλήρους μετακύλισης» της εξ αυτών επιβάρυνσης, η ουδετερότητα στον ανταγωνισμό διαταράσσεται, λόγω του ότι, οι χρησιμοποιούμενες εισροές στην παροχή των εξαιρουμένων συναλλαγών των παραπάνω κατηγοριών, επιβαρύνονται άνισα μεταξύ των κρατών αυτών από τον ΦΠΑ και συνεπώς η τιμή παροχής αυτών των υπηρεσιών που ενσωματώνει τις παραπάνω επιβαρύνσεις επηρεάζεται επίσης άνισα¹². Έτσι, ο «κοινοτικός» λήπτης των υπηρεσιών αυτών θα αντιμετωπίζει διαφοροποιημένη επιβάρυνση ΦΠΑ στην τιμή τους, ανάλογα με το κράτος-μέλος από το οποίο παρέχονται.

Με βάση τα παραπάνω, θα ήταν σκόπιμο να υπαγάγει η Κοινότητα τις εξαιρούμενες χρηματοοικονομικές υπηρεσίες στην κατηγορία των φορολογούμενων πράξεων στο σύστημα του ΦΠΑ. Στη συνέχεια της εργασίας θα αναλυθούν εναλλακτικές μέθοδοι φορολόγησης των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών με τον ΦΠΑ.

¹² Κ.Ζαχαρόπουλος, «Ο ΦΠΑ και η φορολόγηση των χρηματοοικονομικών συναλλαγών», 1986, σελ.44-47

5.1. Η φορολόγηση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών με τον ΦΠΑ και τη μέθοδο «ταμειακών ροών» ('cash-flow' method)

Η μέθοδος «ταμειακών ροών» αναλύθηκε από τον Meade¹³ με την προοπτική να εφαρμοσθεί στη φορολογία εισοδήματος. Σύμφωνα με τη μέθοδο «ταμειακών ροών» ('cash-flow'), όλες οι ροές κεφαλαίων υπόκεινται σε φορολόγηση. Οι χρηματικές εισροές από τις χρηματοπιστωτικές συναλλαγές αντιμετωπίζονται σαν φορολογήσιμες πωλήσεις, ενώ οι χρηματικές εκροές σαν αγορές παραγωγικών συντελεστών¹⁴. Οι τράπεζες, δηλαδή, εισπράττουν ΦΠΑ από τις εισροές τους και πληρώνουν ΦΠΑ για τις εκροές τους. Η διαφορά ανάμεσα στις εισροές και τις εκροές είναι η αξία της διαμεσολάβησης από τις τράπεζες και φορολογείται πλήρως¹⁵. Οι επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά χρεώνονται με ΦΠΑ, όταν πραγματοποιούν καταθέσεις στην τράπεζα. Το ποσό αυτό αφαιρείται από τον φόρο που εισπράττουν από τις χρηματοοικονομικές εισροές τους και το υπόλοιπο καταβάλλεται στο δημόσιο ταμείο. Οι επιχειρήσεις που δανείζονται από τις τράπεζες εισπράττουν ένα συμπληρωματικό ποσό ΦΠΑ, το οποίο περιλαμβάνουν στον φόρο για τις εκροές τους.

Εξαίρεση αποτελούν οι συναλλαγές των μετοχών που αφορούν το μετοχικό κεφάλαιο της ίδιας της εταιρίας. Η έκδοση μιας μετοχής δεν θεωρείται ότι αυξάνει τις φορολογήσιμες εισροές και οι πληρωμές των μερισμάτων δεν αυξάνουν τον φόρο που μπορούν να αφαιρέσουν. Επίσης, οι συναλλαγές με κατοίκους του εξωτερικού δεν περιλαμβάνονται στον φόρο 'cash-flow' (ισχύει ο μηδενικός συντελεστής για τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες που εξάγονται). Δεν προβλέπεται καμία αλλαγή στη φορολογική αντιμετώπιση των υπολοίπων συναλλαγών των χρηματοοικονομικών οργανισμών, με την υπόθεση ότι φορολογούνται με τη μέθοδο πίστωσης. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τρία παραδείγματα¹⁶ που αφορούν μια τραπεζική

¹³ Meade James,ed, 'The structure and reform of direct taxation', 1978

¹⁴ Poddar S & English M, 'Taxation of financial services under a value-added tax: applying the cash-flow approach', National Tax Journal, 1997, σελ.92-93

¹⁵ Hoffman L, Poddar S, Whalley J, 'Taxation of banking services under a consumption type, destination basis VAT, National Tax Journal, 1987, σελ.550

¹⁶ Poddar S & English M, 'Taxation of financial services under a value-added tax: applying the cash-flow approach', National Tax Journal, 1997, σελ.93-97

συναλλαγή που αποτελείται από την αποδοχή κατάθεσης, δανειοδότηση, αποπληρωμή του δανείου και την ανάληψη της κατάθεσης με την πληρωμή των τόκων. Το πρώτο παράδειγμα αναφέρεται σε καταναλωτή καταθέτη και καταναλωτή δανειολήπτη και το δεύτερο σε καταναλωτή καταθέτη και επιχειρηση δανειολήπτη. Το τρίτο παράδειγμα αναφέρεται σε εγχώριο καταθέτη και δανειολήπτη του εξωτερικού. Γίνεται η υπόθεση ότι το επιτόκιο κατάθεσης είναι 7% και το επιτόκιο δανεισμού είναι 15%. Μια βασική υπόθεση είναι, ότι η απόδοση που μπορεί να κερδίσει το κράτος είναι ίση με το καθαρό επιτόκιο και ισούται με το επιτόκιο που πληρώνει για τα κρατικά βραχυπρόθεσμα ομόλογα, έστω 12%. Επομένως, η αξία των υπηρεσιών στους καταθέτες είναι 5%, ενώ η αξία των υπηρεσιών που προσφέρονται στους δανειολήπτες από την τράπεζα είναι 3% (η διαφορά μεταξύ του επιτοκίου δανεισμού και του χωρίς κινδύνου κρατικού επιτοκίου). Τα επιτόκια υπόκεινται σε φορολόγηση. Ο συντελεστής του ΦΠΑ είναι 10%.

Στον πίνακα 2 παρατίθεται το πρώτο παράδειγμα, στο οποίο ο καταθέτης και ο δανειολήπτης δεν συμμετέχουν σε επιχειρηματική δραστηριότητα. Ο ΦΠΑ θα πρέπει να υπολογίζεται στην αξία της χρηματοοικονομικής υπηρεσίας στον καταθέτη και τον δανειολήπτη, καθώς αντιπροσωπεύει προσωπική κατανάλωση. Σύμφωνα με το παράδειγμα, η μέθοδος «ταμειακών ροών» φορολογεί επιτυχώς το περιθώριο (margin).

Πίνακας 2

	<i>Εισροές</i>	<i>Εκροές</i>	<i>Φόρος/Πίστωση</i>
<u>Περίοδος 1</u>			
Κατάθεση	100		10
Δάνειο		-100	-10
Σύνολο	100	-100	0
<u>Περίοδος 2</u>			
Αποτληρωμή δανείου	100		10
Τόκος δανείου	15		1,5
Ανάληψη κατάθεσης		-100	-10
Τόκος κατάθεσης		-7	-0,7
Σύνολο	115	-107	0,8
Αξία τραπεζικών υπηρεσιών = 8			
ΦΠΑ	= 0,8		

Στον πίνακα φαίνεται ότι, η τράπεζα θα υπόκειται σε φόρο 10 δρχ. για την εισροή των 100 δρχ. από την κατάθεση, αλλά θα αφαιρέσει 10 δρχ. για την εκροή των 100 δρχ. από τη δανειοδότηση. Το αποτέλεσμα είναι ότι δεν υπάρχουν έσοδα για το κράτος. Στη δεύτερη περίοδο, ο φόρος των 1,5 δρχ. που συνδέεται με την εισροή κεφαλαίων από τους τόκους υπερβαίνει την πίστωση των 0,7 δρχ. από την ανάληψη. Έτσι, η τράπεζα θα αποδώσει 0,8 δρχ. σαν ΦΠΑ για τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες που προσφέρει και αποτελεί το 10% της αξίας των τραπεζικών υπηρεσιών.

Στον πίνακα 3 παρουσιάζεται το δεύτερο παράδειγμα, στο οποίο ο δανειζόμενος είναι μια επιχείρηση που συμμετέχει σε εμπορική δραστηριότητα. Η μέθοδος ‘cash-flow’ οδηγεί σε σωστό αποτέλεσμα, αν εισπράττεται φόρος για την υπηρεσία που παρέχεται στον καταθέτη, ενώ δεν υπάρχει θετική φορολογική υποχρέωση για τις υπηρεσίες που παρέχονται στον δανειζόμενο, επειδή η χρηματοοικονομική υπηρεσία στη συγκεκριμένη περίπτωση αντιπροσωπεύει εισροή για την επιχείρηση.

των 10 δργ. του συν δρόμου που ελέγχεται στην πρώτη περίοδο με το κράτος επιτόπια

12%. Αυτό σημαίνει ότι το φόρο 11,20 δργ. τη δεύτερη περίοδο.

Πίνακας 3

Πληρωμή φόρων από την τράπεζα

Περίοδος 1 0 δρόμο 0,8 δργ. από την τράπεζα

Περίοδος 2 0,8 δρόμο από την τράπεζα. Ήδη έχει εκροή 10,7 δργ. Αναφένται στην πίνακας 2)

Πληρωμή φόρων από τη δανειζόμενη εταιρία

	<i>Εισροές στην εταιρία</i>	<i>Εκροές</i>	<i>Φόρος/Πίστωση</i>
<u>Περίοδος 1</u>			
Δάνειο	100		10
<u>Περίοδος 2</u>			
Αποπληρωμή δανείου		-100	-10
Τόκος δανείου		-15	-1,5
Σύνολο			<u>-11,5</u>

Κρατικά έσοδα

Φόρος περιόδου 1	10
Τόκος (x 12%)	1,2
Φόρος περιόδου 2 (0,8 – 11,5)	<u>-10,7</u>
Σύνολο	0,5

Η φορολογική υποχρέωση της τράπεζας είναι ίδια όπως και στο προηγούμενο παράδειγμα, δηλαδή 0,8 δρχ. στη δεύτερη περίοδο. Όμως, το δάνειο και η αποπληρωμή του έχουν φορολογικές επιπτώσεις για την οφειλέτρια εταιρία. Στην πρώτη περίοδο η χρηματική εισροή από το δάνειο αυξάνει τη φορολογική της υποχρέωση σε 10 δρχ. (10% της εισροής των 100 δρχ.). Στη δεύτερη περίοδο, το δάνειο αποπληρώνεται με τόκο και υπάρχει χρηματική εκροή 115 δρχ., αυξάνοντας τον φόρο που πρέπει να αφαιρεθεί σε 11,5 δρχ. Επομένως, η δανειζόμενη επιχείρηση δεν έχει καθαρή φορολογική υποχρέωση από τη χρησιμοποίηση των τραπεζικών υπηρεσιών.

Οι συνέπειες για τα κρατικά έσοδα παρουσιάζονται στο κάτω μέρος του πίνακα 3. Όπως είχε επισημανθεί παραπάνω (σελ. 18), το κράτος μπορεί να επενδύσει το ποσό

των 10 δρχ. από τον φόρο που πληρώθηκε την πρώτη περίοδο με το κρατικό επιτόκιο 12%. Αυτό έχει σαν συνέπεια το κράτος να πάρει 11,20 δρχ. τη δεύτερη περίοδο. Ταυτόχρονα, στη δεύτερη περίοδο, το κράτος παρέχει τη δυνατότητα έκπτωσης φόρου 11,5 δρχ. στην επιχείρηση, ενώ εισπράττει φόρο 0,8 δρχ. από την τράπεζα. Έτσι, στη δεύτερη περίοδο το κράτος θα έχει εκροή 10,7 δρχ. Αφαιρώντας αυτή την εκροή από τις 11,2 δρχ., το κράτος θα μείνει με 0,5 δρχ. σαν φορολογικά έσοδα. Αυτό ισούται με φορολόγηση με 10% πάνω στις 5 δρχ. της τραπεζικής υπηρεσίας που προσφέρεται στον καταθέτη. Το παράδειγμα αποδεικνύει, ότι η μέθοδος «ταμειακών ριών» διασφαλίζει την επιστροφή του πληρωθέντος φόρου στην επιχείρηση και εξασφαλίζει την επιβολή φόρου στην κατανάλωση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών από τα νοικοκυριά.

Στον πίνακα 4 παρουσιάζεται το τρίτο παράδειγμα που περιλαμβάνει έναν εγχώριο καταθέτη και δανειζόμενο που διαμένει στο εξωτερικό.

Πίνακας 4

<u>Πληρωμή φόρων από την τράπεζα</u>			
	<i>Εισροές</i>	<i>Εκροές</i>	<i>Φόρος/Πίστωση</i>
<u>Περίοδος 1</u>			
Κατάθεση κατοίκου εσωτερικού	100		10
Δάνειο στο εξωτερικό		-100	0
Σύνολο	100	-100	10
<u>Περίοδος 2</u>			
Αποπληρωμή δανείου	100		0
Τόκος δανείου	14,7		0
Ανάληψη κατάθεσης		-100	-10
Τόκος κατάθεσης		-7	-0,7
Σύνολο	114,7	-107	-10,7
<u>Κρατικά έσοδα</u>			
Φόρος περιόδου 1	10		
Τόκος (x 12%)	1,2		
Φόρος περιόδου 2		-10,7	
Σύνολο		0,5	

Όπως φαίνεται στον παραπάνω πίνακα, το δάνειο στο εξωτερικό δεν έχει φορολογικές συνέπειες, καθώς οι εισροές και οι εκροές που συνδέονται με τις συναλλαγές αγνοούνται. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, η τράπεζα να μπορεί να παρέχει δάνειο σε κάτοικο εξωτερικού με τόκο 14,7%. Έτσι, η τράπεζα βρίσκεται σε πλεονεκτική θέση, σε σχέση με άλλες τράπεζες που δεν υπόκεινται σε φορολόγηση των χρηματοοικονομικών τους υπηρεσιών με φόρους κατανάλωσης.

5.2. Πλεονεκτήματα της μεθόδου «ταμειακών ροών» ('cash-flow')

Η μέθοδος «ταμειακών ροών» παρουσιάζει πλεονεκτήματα¹⁷ στην επέκταση της εφαρμογής της στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες:

- 1) Η προστιθέμενη αξία φορολογείται με τον ΦΠΑ, χωρίς να απαιτείται ο διαχωρισμός του περιθωρίου ('margin') των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στα συστατικά του. Έτσι, η μέθοδος «ταμειακών ροών» αποδεικνύεται μια πολύ λειτουργική μέθοδος.
- 2) Η μέθοδος «ταμειακών ροών» επιτρέπει την εξάλειψη του φαινομένου της υπερβολικής φορολόγησης ('tax cascading') των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών που παρέχονται στους υποκείμενους στον ΦΠΑ. Οι επιχειρήσεις μπορούν να απαιτήσουν την έκπτωση των φόρων που πλήρωσαν για τις εκροές τους στους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς, ενώ υπόκεινται σε φορολόγηση για τις εισροές τους. Όπως φάνηκε και στα προηγούμενα παραδείγματα, η λειτουργία του συστήματος είναι τέτοια, ώστε οι υποκείμενοι στον ΦΠΑ να βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση, σε σχέση με την περίπτωση που δεν υπήρχε ο ΦΠΑ.
- 3) Η μέθοδος «ταμειακών ροών» λειτουργεί με βάση την αρχή της χώρας προορισμού και επιτρέπει τη φορολόγηση με μηδενικό συντελεστή ('zero rating') των υπηρεσιών που παρέχονται στους κατοίκους του εξωτερικού. Οι συναλλαγές με κατοίκους του εξωτερικού δεν οδηγούν ούτε σε επιβολή φόρου, αλλά ούτε σε

¹⁷ Poddar S, English M, 'Taxation of financial services under a value-added tax: applying the cash-flow approach, National Tax Journal, 1997, σελ.97-98

έκπτωση. Αυτό επιτρέπει στους εγχώριους τραπεζικούς οργανισμούς να είναι ανταγωνιστικοί στην παροχή των υπηρεσιών στο εξωτερικό.

- 4) Η μέθοδος «ταμειακών ροών» είναι πλήρως συμβατή με τη μέθοδο πίστωσης που εφαρμόζεται για τις μη χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Επειδή η προστιθέμενη αξία στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες φορολογείται σε ισοδύναμη βάση με τις υπόλοιπες δραστηριότητες, εξουδετερώνονται οι αρνητικές οικονομικές επιδράσεις που μπορεί να προκληθούν από τη διαφορετική φορολόγηση.

5.3. Μειονεκτήματα της μεθόδου ‘cash-flow’

Παρά τα παραπάνω θετικά στοιχεία της μεθόδου, υπάρχουν προβλήματα¹⁸ που έχουν σαν αποτέλεσμα να μην εφαρμόζεται στην πράξη η μέθοδος ‘cash-flow’:

- 1) Δημιουργούνται σημαντικά προβλήματα από την αλλαγή των φορολογικών συντελεστών, καθώς και κατά την εισαγωγή της νέας μεθόδου φορολόγησης. Αυτό οφείλεται στο γεγονός, ότι για να λειτουργήσει αποτελεσματικά η μέθοδος, θα πρέπει η πίστωση για την χρηματική εκροή να έχει τον ίδιο συντελεστή με αυτόν του φόρου που εφαρμόζεται στις εισροές. Για παράδειγμα, ας υποθέσουμε, ότι ο ΦΠΑ εφαρμόζεται για πρώτη φορά στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, οι οποίες προηγουμένως εξαιρούνταν. Έτσι, ο δανειζόμενος θα έχει δικαίωμα έκπτωσης για την αποπληρωμή του δανείου και των τόκων (ίση με 11,5 δρχ. για το δάνειο 100 δρχ. στον πίνακα 2), χωρίς ποτέ να έχει πληρώσει φόρο για τη χρηματική εισροή. Αυτό θα οδηγήσει στην υπερβολική αποζημίωση των οφειλετών για τον ΦΠΑ στην κατανάλωση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Θεωρητικά, βέβαια, το πρόβλημα αυτό θα μπορούσε να επιλυθεί με τη δημιουργία ενός συστήματος, όπου όλοι οι υποκείμενοι στον φόρο θα ήταν υποχρεωμένοι να πληρώσουν ένα συμπληρωματικό ποσό φόρου ίσο με την αύξηση του φορολογικού συντελεστή επί τη διαφορά των χρηματοοικονομικών οφειλών από τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία, ακριβώς πριν από τη

¹⁸ Poddar S, English M, ‘Taxation of financial services under a value-added tax: applying the cash-flow approach. National Tax Journal, 1997, σελ.98

μεταβολή του φορολογικού συντελεστή. Έτσι, η προστιθέμενη αξία πριν από τη μεταβολή του συντελεστή θα φορολογείται με τον παλιό συντελεστή, ενώ η μεταγενέστερη προστιθέμενη αξία θα φορολογείται με τον καινούργιο συντελεστή. Η εφαρμογή όμως αυτού του συστήματος θεωρείται δυσχερής και θα δημιουργούσε προβλήματα στις επιχειρήσεις με τις χρηματικές ροές.

- 2) Οι καταθέτες φορολογούνται, όταν πραγματοποιούν τις καταθέσεις τους (στην πρώτη περίοδο των προηγούμενων παραδειγμάτων) και τους επιστρέφεται το ποσό του φόρου συν τους τόκους, μόνο όταν τις αποσύρουν (στη δεύτερη περίοδο). Επομένως, μπορεί να προκληθούν στρεβλώσεις για τις μη χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις, λόγω των χρηματικών ροών¹⁹.
- 3) Σύμφωνα με τη μέθοδο «ταμειακών ροών», όπως αναλύθηκε παραπάνω, οι μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις θα πρέπει να διεξάγουν όλους τους υπολογισμούς των φόρων, προκειμένου να έχουν τη δυνατότητα έκπτωσης για τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες που αγοράζουν. Πρόκειται για μια σημαντική επιβάρυνση, ειδικά για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και μειώνει τα οφέλη που προκύπτουν από τη δυνατότητα των επιχειρήσεων να συμφηφίζουν τους φόρους. Επομένως, η εφαρμογή της μεθόδου «ταμειακών ροών» κρίνεται ως υπερβολικά πολύπλοκη για πολλές επιχειρήσεις.

¹⁹ Hoffman L, Poddar S, Whalley J, 'Taxation of banking services under a consumption type, destination basis VAT', National Tax Journal, 1996, σελ.550

β) Η γενικότερη απλοποίηση των φορολογικών ποσών ('cash-flow') με την ελαχιστοποίηση των αποδεικτικών στοιχείων.

6. Εναλλακτικές μέθοδοι φορολόγησης

a) Η μέθοδος «πρόσθεσης» ('addition method')

Σύμφωνα με αυτή τη μέθοδο, ο ΦΠΑ εφαρμόζεται στο άθροισμα των μισθών που πληρώνονται από τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και των καθαρών κερδών που λαμβάνουν (δηλαδή στις πληρωμές των συντελεστών παραγωγής)²⁰, επειδή αντιπροσωπεύουν την προστιθέμενη αξία. Καθώς οι υπόλοιπες μη χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις θα εφαρμόζουν τη μέθοδο πίστωσης, οι τράπεζες θα πληρώνουν φόρο για τις αγορές άλλων μη χρηματοοικονομικών εισροών και αυτός ο φόρος δεν θα αφαιρείται από τον πληρωτέο φόρο στο άθροισμα των μισθών και των κερδών.

Η μέθοδος παρουσιάζει σημαντικά μειονεκτήματα²¹. Κατ' αρχήν, η μέθοδος λειτουργεί με βάση την αρχή της χώρας προέλευσης, σε αντίθεση με τη μέθοδο πίστωσης που ακολουθεί την αρχή της χώρας προορισμού. Επίσης, καθώς οι εργαζόμενοι των χρηματοπιστωτικών οργανισμών θα αποταμιεύουν μέρος του εργατικού τους εισοδήματος, η φορολόγηση με την μέθοδο «πρόσθεσης» θα έχει σαν συνέπεια την φορολόγηση στοιχείων αποταμίευσης. Επιπλέον, η σωστή μέτρηση των κερδών μπορεί να είναι δυσχερής. Η μέθοδος «πρόσθεσης» μπορεί να αποδειχτεί πολιτικά απαράδεκτη, γιατί ενώ η μέθοδος πίστωσης δημιουργεί την εντύπωση ότι οι επιχειρήσεις μόνο φορολογούνται, η μέθοδος «πρόσθεσης» εκλαμβάνεται ως φορολόγηση του εργατικού εισοδήματος. Στην πραγματικότητα βέβαια και οι δύο μέθοδοι φορολογούν το εργατικό εισόδημα, καθώς η μέθοδος πίστωσης αυξάνει τις τιμές, με συνέπεια τη μείωση της αγοραστικής δύναμης των εργαζομένων.

²⁰ Hoffman L, Poddar S, Whalley J, 'Taxation of banking services under a consumption type, destination basis VAT', *National Tax Journal*, 1987, σελ.551-552

²¹ Hoffman L, 'The application of a value-added tax to financial services', *Canadian Tax Journal*, 1988, σελ.1210

β) Η μέθοδος «ταμειακών ροών» ('cash-flow') με τον «λογαριασμό υπολογισμού του φόρου» ('tax calculation account' ή TCA)²²

Στο παρόν μέρος της εργασίας παρουσιάζονται βελτιωμένες εκδοχές της μεθόδου «ταμειακών ροών» ('cash-flow'), οι οποίες σχεδιάστηκαν για την επίλυση των προβλημάτων της μεθόδου, ενώ διατηρώνται τα πλεονεκτήματά της.

Ο TCA είναι ένας λογαριασμός αναβολής του φόρου, που δημιουργήθηκε για την αποτροπή της πληρωμής του φόρου από τους φορολογούμενους και των πιστώσεων από το κράτος, κατά την περίοδο που εμφανίζονται ροές κεφαλαίων. Ο φόρος που με τη μέθοδο «ταμειακών ροών» θα έπρεπε να πληρωθεί/αφαιρεθεί, χρεώνεται/πιστώνεται στον TCA και μεταφέρεται στην περίοδο, κατά την οποία η συναλλαγή αναστρέφεται. Επομένως, ο μηχανισμός του TCA επιτρέπει την αναβολή του φόρου στις εισροές και της αφαίρεσης των φόρων στις χρηματικές εκροές. Όμως, αυτές οι αναβολές υπόκεινται σε χρέωση τόκων με το κρατικό επιτόκιο δανεισμού.

Τα βασικά χαρακτηριστικά της μεθόδου «ταμειακών ροών» με τον TCA είναι τα εξής:

- 1) Οι πληρωμές των φόρων για τις χρηματοοικονομικές εισροές, χρεώνονται στον TCA.
- 2) Οι φορολογικές πιστώσεις για τις εκροές πιστώνονται στον TCA.
- 3) Το καθαρό υπόλοιπο του TCA υπόκειται σε προσαρμογή με συντελεστή (indexing rate) το κρατικό επιτόκιο (το βραχυπρόθεσμο κρατικό επιτόκιο δανεισμού που είναι το καθαρό επιτόκιο και δεν περιλαμβάνει κανένα κίνδυνο ή στοιχεία διαμεσολάβησης).
- 4) Το υπόλοιπο του TCA πληρώνεται περιοδικά (ή επιστρέφεται, αν είναι αρνητικό υπόλοιπο), αφού αφαιρεθεί ένα «θεωρητικό» ποσό που ισούται με τον φορολογικό συντελεστή επί την αξία του χρηματοοικονομικού τίτλου στο τέλος της περιόδου.

²² Poddar S. English M, 'Taxation of financial services under a value-added tax: applying the cash-flow approach', National Tax Journal, 1997, σελ.99-107

Στους πίνακες 5 και 6 φαίνεται η λειτουργία του TCA σ'ένα τραπεζικό ίδρυμα για δάνειο και κατάθεση ύψους 100 δρχ. Τα επιτόκια και ο φορολογικός συντελεστής είναι ίδια με αυτά που χρησιμοποιήθηκαν στα προηγούμενα παραδείγματα. Όλες οι τράπεζες και οι υποκείμενες σε ΦΠΑ επιχειρήσεις θα έχουν λογαριασμούς του TCA. Γίνεται η υπόθεση, ότι η κατάθεση και το δάνειο πραγματοποιούνται στο τέλος της πρώτης περιόδου και αποπληρώνονται στο τέλος της δεύτερης περιόδου. Στον πίνακα 5, φαίνεται, ότι η τράπεζα δίνει δάνειο 100 δρχ., που σημαίνει χρηματική εκροή και πίστωση 10 δρχ. στον TCA. Στο τέλος της περιόδου θα προστεθεί το αρνητικό ποσό των 1,2 δρχ. από την προσαρμογή (συντελεστής 12%). Η αποπληρωμή του δανείου θα οδηγήσει σε εισροή 100 δρχ. και σε χρέωση 10 δρχ. στον TCA. Η είσπραξη των τόκων του δανείου ύψους 15 δρχ. οδηγεί σε χρέωση 1,5 στον TCA. Το υπόλοιπο είναι το ποσό των 0,3 δρχ., το οποίο θα πρέπει να πληρωθεί στο κράτος σαν φόρος.

Πίνακας 5

O TCA για δάνειο από την τράπεζα

	<i>Ποσό</i>	<i>TCA</i>
<i>Δάνειο</i>	(100)	(10)
<i>Προσαρμογή του TCA</i>	—	(1,2)
<i>Τόκος</i>	15	1,5
<i>Αποπληρωμή του δανείου</i>	100	10
<i>Τελική αξία δανείου</i>	—	—
<i>Πληρωτέος φόρος</i>	—	0,3

Στον πίνακα 6 φαίνεται η λειτουργία του TCA σε μια τράπεζα στην περίπτωση της κατάθεσης 100 δρχ. Το πληρωτέο υπόλοιπο στο κράτος είναι 0,5 δρχ. Από τα παραπάνω παραδείγματα φαίνεται, ότι ο συνολικός φόρος που πρέπει να πληρωθεί από την τράπεζα είναι 0,8 δρχ., αναφορικά και με τις δύο συναλλαγές, το ίδιο δηλαδή ποσό με το παράδειγμα της μεθόδου «ταμειακών ροών» (πίνακας 2).

Πίνακας 6

<u>O TCA για κατάθεση σε τράπεζα</u>		
	<i>Ποσό</i>	<i>TCA</i>
<i>Κατάθεση</i>	100	10
<i>Προσαρμογή του TCA</i>	—	1,2
<i>Τόκος</i>	(7)	(0,7)
<i>Ανάληψη</i>	(100)	(10)
<i>Τελική αξία κατάθεσης</i>	—	—
<i>Πληρωτέος φόρος</i>	—	0,5

Στην περίπτωση που οι πληρωμές των τόκων πραγματοποιούνται στη συγκεκριμένη περίοδο, αλλά το αρχικό κεφάλαιο του δανείου ή της κατάθεσης δεν αποπληρώνεται στην ίδια περίοδο, δεν θα γίνεται χρέωση/πίστωση στον TCA για τις αποπληρωμές. Επειδή όμως οι λογαριασμοί εξακολουθούν να είναι ανοικτοί, καθώς περιέχουν ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού ή υποχρέωση, θα υπολογίζεται η «θεωρητική» αξία της χρέωσης/πίστωσης που θα συνδεόταν με το κλείσιμο του λογαριασμού. Αυτό το «θεωρητικό» ποσό ισούται με τον φορολογικό συντελεστή επί την αξία του χρηματοοικονομικού τίτλου στο τέλος της περιόδου και θα αφαιρεθεί από τον TCA, προκειμένου να προσδιοριστεί το πληρωτέο υπόλοιπο. Αυτός ο υπολογισμός είναι ισοδύναμος με την μετακίνηση της εγγραφής αποπληρωμής του δανείου μια γραμμή χαμηλότερα στον πίνακα 5, ώστε να φαίνεται ως η τελική αξία του δανείου (ομοίως και για τον πίνακα 6 στην περίπτωση κατάθεσης).

Όπως φαίνεται από τα παραδείγματα, η μέθοδος του TCA περιορίζει τα προβλήματα της μεθόδου «ταμειακών ροών», λόγω της αναβολής της πληρωμής των φόρων και των πιστώσεων στις ροές κεφαλαίων. Για παράδειγμα, η οφειλέτρια επιχείρηση δεν είναι πλέον αναγκασμένη να πληρώσει φόρο για την εισροή κεφαλαίων από το δάνειο την πρώτη περίοδο. Με τη μέθοδο του TCA, τα ποσά που θα έπρεπε να πληρωθούν, ακυρώνονται από τις πιστώσεις των φόρων για τις εκροές που συνδέονται με την αποπληρωμή του δανείου και των τόκων.

Για την εισαγωγή του συστήματος, θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα χρεωστικό/πιστωτικό υπόλοιπο στον TCA, ίσο με τον φορολογικό συντελεστή επί την

αξία του συγκεκριμένου χρηματοοικονομικού στοιχείου ή οφειλής. Έτσι, αυτή η αρχική προσαρμογή δεν θα προκαλέσει χρηματικές ροές στις επιχειρήσεις, ενώ οι μεταγενέστεροι φόροι/εκπτώσεις θα προσδιοριστούν σύμφωνα με τη διαδικασία που παρουσιάστηκε παραπάνω.

Συμπερασματικά, τα βασικά πλεονεκτήματα του συστήματος του TCA είναι τα εξής:

- 1) Εξαλείφονται τα προβλήματα της μεθόδου «ταμειακών ροών», αναβάλλοντας την πληρωμή των φόρων και των εκπτώσεων στις συναλλαγές.
- 2) Το κράτος δεν κινδυνεύει από την αναβολή της πληρωμής των φόρων, γιατί οι πληρωμές στις εισροές (π.χ. δάνεια) αναμένονται να αναστραφούν από τις φορολογικές πιστώσεις για τις εκροές (π.χ. αποπληρωμή των δανείων), με εξαίρεση την περίπτωση της χρεοκοπίας.
- 3) Τα οφέλη/απώλειες από την αναβολή των φόρων ή πιστώσεων αντισταθμίζονται από την προσαρμογή των εκκρεμών υπολοίπων του TCA με το κρατικό επιτόκιο δανεισμού.
- 4) Οι δυσκολίες της μεταβατικής περιόδου αντιμετωπίζονται με την αρχική χρέωση/πίστωση του TCA κατά την έναρξη του συστήματος και με την προσαρμογή του εκκρεμούς υπολοίπου, όταν μεταβληθεί ο φορολογικός συντελεστής.

Η μέθοδος «ταμειακών ροών» με τον TCA σχεδιάστηκε για να είναι συμβατή με τη μέθοδο πίστωσης του ΦΠΑ, που εφαρμόζεται στις χώρες τις Ε.Ε. και αξιολογείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή²³. Αν και παρουσιάζει πλεονεκτήματα, η εφαρμογή της θεωρείται πολύπλοκη και δαπανηρή για τις επιχειρήσεις.

²³ Merrill P, Edwards C, 'Cash-flow taxation of financial services', 1996, σελ.498

γ) Η «ατελής» (*truncated*) μέθοδος «ταμειακών ροών» ('cash-flow') με τον TCA²⁴

Όπως είχε αναφερθεί παραπάνω, ένα από τα μειονεκτήματα της μεθόδου «ταμειακών ροών» είναι η πολυπλοκότητα της διεξαγωγής των υπολογισμών για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Το πρόβλημα αυτό μπορεί να επιλυθεί με την «ατελή» μέθοδο «ταμειακών ροών» με τον TCA, σύμφωνα με την οποία, όλοι οι υπολογισμοί του TCA θα πραγματοποιούνται από τους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς με περιοδικές αναλυτικές καταστάσεις, που θα εκδίδονται από τους οργανισμούς για την καθαρή πίστωση φόρου που θα απαιτείται από τις επιχειρήσεις. Η αναλυτική κατάσταση που θα εκδίδεται από τους οργανισμούς, με βάση τους υπολογισμούς στον TCA θα είναι τιμολόγιο των φόρων ('tax invoice') και θα λειτουργεί με τον ίδιο τρόπο, όπως και τα τιμολόγια των φόρων για τα μη χρηματοοικονομικά αγαθά και υπηρεσίες. Είναι αναγκαίος ο καθορισμός της έννοιας των χρηματοοικονομικών οργανισμών, προκειμένου να προσδιοριστεί ποιοι θα πρέπει να διεξάγουν τους υπολογισμούς του TCA και να εκδόσουν τιμολόγια.

Η «ατελής» μέθοδος «ταμειακών ροών» με τον TCA δίνει σχεδόν τα ίδια αποτελέσματα με την γενική μέθοδο «ταμειακών ροών». Επίσης, δεν παρατηρούνται τα προβλήματα της μεθόδου «ταμειακών ροών» και επομένως αποτελεί μια αξιόπιστη εναλλακτική μέθοδο φορολόγησης των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Βέβαια, θα χρειαστεί περαιτέρω εξέταση της μεθόδου, προτού εφαρμοσθεί από τις φορολογικές αρχές των χωρών.

Συμπερασματικά, υπάρχουν τρεις τρόποι φορολόγησης των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών:

- Η γενική μέθοδος «ταμειακών ροών», σύμφωνα με την οποία όλοι οι υποκείμενοι στον ΦΠΑ πρέπει να υπολογίζουν τους φόρους και τις εκπτώσεις των φόρων, στη βάση των ροών των κεφαλαίων.

²⁴ Poddar S. English M, 'Taxation of financial services under a value-added tax: applying the cash-flow approach, National Tax Journal, 1997, σελ.107-108

- Η μέθοδος «ταμειακών ροών» με τον TCA, σύμφωνα με την οποία, όλοι οι υποκείμενοι στον ΦΠΑ υπολογίζουν τους φόρους και τις εκπτώσεις των φόρων, χρησιμοποιώντας τον «λογαριασμό υπολογισμού του φόρου» (TCA).
- Η «ατελής» μέθοδος «ταμειακών ροών» με τον TCA, σύμφωνα με την οποία, μόνο οι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί διεξάγουν τους υπολογισμούς του TCA, ενώ οι υπόλοιποι υποκείμενοι σε φορολόγηση έχουν πρόσβαση στον συμψηφισμό των φόρων, με βάση τα τιμολόγια που εκδίδονται από τους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς.

Στη γενική μέθοδο «ταμειακών ροών» απαιτείται όλοι εκείνοι, που συμμετέχουν σε εμπορική δραστηριότητα να πραγματοποιούν τους ανάλογους υπολογισμούς, βάσει των χρηματοοικονομικών τους συναλλαγών. Επομένως, φορολογήσιμες μονάδες είναι οι εξής²⁵:

- 1) χρηματοοικονομικοί οργανισμοί,
- 2) άλλες επιχειρήσεις που παρέχουν χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, π.χ. κατάστημα λιανικής πώλησης που παρέχει πιστωτική κάρτα,
- 3) άλλες επιχειρήσεις με χρηματοοικονομικές συναλλαγές που συνδέονται με τις εμπορικές τους δραστηριότητες.

Δεν περιλαμβάνονται οι καταναλωτές, οι ιδιώτες επενδυτές, οι εταιρίες αμοιβαίων κεφαλαίων και γενικά οι εταιρίες που πραγματοποιούν επενδύσεις χαρτοφυλακίου για λογαριασμό των μελών τους. Εξαιρούνται δηλαδή οι επενδυτικές δραστηριότητες ατόμων και εταιριών που δεν πραγματοποιούν άλλη εμπορική δραστηριότητα. Έτσι, οι επιχειρήσεις, που αποτελούν φορολογήσιμες μονάδες, μπορούν να έχουν τη δυνατότητα να συμψηφίσουν τον φόρο, αναφορικά με τις χρηματοοικονομικές συναλλαγές με τους οργανισμούς και να μειώνεται η φορολογική τους υποχρέωση.

Σύμφωνα με την «ατελή» (truncated) μέθοδο «ταμειακών ροών» με τον TCA, μόνο οι δύο πρώτοι τύποι φορολογήσιμων μονάδων θεωρούνται χρηματοοικονομικοί

²⁵Poddar S, English M, 'Taxation of financial services under a value-added tax: applying the cash-flow approach, National Tax Journal, 1997, σελ.108-109

οργανισμοί και έχουν υποχρέωση να πραγματοποιήσουν τους υπολογισμούς για τις χρηματικές ροές ('cash-flow') και να εκδόσουν τιμολόγια στους καταναλωτές, αναφορικά με τους φόρους στις υπηρεσίες.

Οι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί θα περιλαμβάνουν τα εξής:

- 1) τράπεζες, χρηματοδοτικοί συνεταιρισμοί (credit unions) και άλλα τραπεζικά ιδρύματα (loan and trust companies),
- 2) οργανισμοί έκδοσης πιστωτικών καρτών,
- 3) χρηματιστές επενδύσεων²⁶,
- 4) ασφαλιστικές εταιρίες (ζωής, ατυχημάτων, ακινήτων)
- 5) κάθε άλλη εταιρία/πρόσωπο με κύριο αντικείμενο τη δανειοδότηση, την αποδοχή καταθέσεων και την αγοραπωλησία χρεογράφων.

Συνταξιοδοτικά ταμεία, εταιρίες χαρτοφυλακίου επενδύσεων και μητρικές εταιρίες επενδύσεων χαρτοφυλακίου (financial holding companies)²⁷ που προσφέρουν χρηματοοικονομικές υπηρεσίες μόνο στις θυγατρικές τους εξαιρούνται από τον παραπάνω ορισμό των χρηματοοικονομικών οργανισμών, καθώς οι δραστηριότητές τους αφορούν επενδύσεις χαρτοφυλακίων και όχι τη διαμεσολάβηση ανάμεσα στους καταθέτες και τους δανειζόμενους.

²⁶ Διεξάγουν αγοραπωλησίες χρεογράφων και λοιπών τίτλων σε μετρητά για λογαριασμό πελατών που ενδιαφέρονται για επενδύσεις και όχι για κερδοσκοπικές αγοραπωλησίες.

²⁷ Πρόκειται για εταιρίες που με την απόκτηση μεγάλου αριθμού μετοχών άλλων εταιριών ελέγχουν τη δραστηριότητά τους.

7. Ο χρηματοπιστωτικός τομέας στην Ελλάδα και η έμμεση φορολογία

Πίνακας 8. Ανοικτά επρόσδετα δανεισμάτων και καταθέσεων

Ο χρηματοπιστωτικός τομέας στην Ελλάδα δεν είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένος σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε., παρά τη σημαντική μεταρρύθμιση που πραγματοποιήθηκε μετά το 1987. Οι τράπεζες και οι ασφάλειες συνεισφέρουν μόνο το 4,26% του ΑΕΠ, όμως το προϊόν τους παρουσιάζει διαρκή αύξηση τα τελευταία χρόνια (10% το 1997 σε σχέση με το 1996, πίνακας 7), λόγω κυρίως της μεγάλης διαφοράς μεταξύ των επιτοκίων χορηγήσεων και καταθέσεων (7,4 μονάδες το 1996, πίνακας 8), καθώς και της αύξησης των αμοιβών του κλάδου. Μέρος της μεγάλης διαφοράς μεταξύ των επιτοκίων χορηγήσεων και καταθέσεων εξηγείται από το κόστος των υποχρεωτικών δεσμεύσεων της Τράπεζας της Ελλάδος που ανέρχεται στο 11%, ενώ στις άλλες χώρες της Ε.Ε., με εξαίρεση την Ιταλία, έχουν μειωθεί στο ελάχιστο²⁸. Ένα άλλο μέρος εξηγείται από τους φόρους και τις εισφορές επί των χορηγήσεων, οι οποίοι περιορίζουν έμμεσα την ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος σε σχέση με τους δανειστές του εξωτερικού. Η ανάπτυξη των αμοιβαίων κεφαλαίων είναι εντυπωσιακή, ενώ εκείνη των ασφαλιστικών εταιριών υστερεί κατά πολύ εντός της Ε.Ε. (πίνακας 9).

Πίνακας 7. % Ετήσιες μεταβολές σταθερών τιμών του ΑΕΠ του κλάδου

	1989/88	1990/89	1991/90	1992/91	1993/92	1994/93	1995/94	1996/95	1997/96
ΤΡΑΠ./ΑΣΦ.	-7,5%	-0,9%	14,8%	9,6%	-26,4%	12,4%	6,1%	9,6%	10,0%

Πηγή:ΕΣΥΕ, 1997

²⁸ Σ.Κόλλιας, «Το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα και η ευρωπαϊκή ενοποίηση», 1997

Της ΕΕΚ7 απόδοτρα στην Ελλάδα, με τις διατάξεις του διάτερου Αύριου (άρθρο 107 του Ν. 107/1996, ίδιας εδών, πόρος με την αναγνώστη ενδοτική, φέρει

Πίνακας 8. Διαφορά επιτοκίων δανεισμού και καταθέσεων

ΧΩΡΕΣ	1996	1990
Ελλάδα	7,4	8,1
Πορτογαλία	5,7	7,8
Ιταλία	5,6	7,3
Ιρλανδία	5,6	5,0
Σουηδία	5,1	6,8
Βέλγιο	4,5	6,9
Φινλανδία	3,8	4,1
Γαλλία	3,1	6,0
Ηνωμ.Βασίλειο	2,9	2,2
Ισπανία	2,4	5,4
Ολλανδία	2,4	8,4

Πηγή: ΔΝΤ, International Financial Statistics,

Yearbook 1996, monthly series 1997

Πίνακας 9. Ασφαλιστικός τομέας. Ασφάλιστρα/ΑΕΠ

ΧΩΡΕΣ	Ζωής	Λοιπών κλάδων	Σύνολο
Αυστρία	1,8	3,5	5,3
Βέλγιο	2,1	3,2	5,3
Δανία	3,1	2,6	5,7
Φινλανδία	0,8	2,2	3,0
Γαλλία	5,2	3,1	8,3
Γερμανία	2,7	3,8	6,5
Ελλάδα	0,8	0,8	1,7
Ιρλανδία	5,1	4,3	9,4
Ιταλία	1,1	2,2	3,4
Λουξεμβούργο	1,5	3,0	4,5
Ολλανδία	4,1	3,8	7,9
Πορτογαλία	1,4	2,7	4,1
Ισπανία	2,4	2,9	5,3
Σουηδία	3,5	2,4	5,8
Ηνωμ.Βασίλειο	6,6	4,9	11,5

Πηγή: ΟΟΣΑ, Insurance Statistics, 1996.

Την 1/1/87 επιβλήθηκε στην Ελλάδα, με τις διατάξεις του Δεύτερου Μέρους (άρθρα 6-16) του Ν.1676/1986, ένας ειδικός φόρος με την ονομασία «ειδικός φόρος τραπεζικών εργασιών» (ΕΦΤΕ). Όλες οι εγχώριες (εκτός από την Αγροτική Τράπεζα) και οι ξένες τράπεζες που λειτουργούν στην Ελλάδα υπόκεινται στον ΕΦΤΕ. Αντικείμενο του ΕΦΤΕ είναι τα ακαθάριστα έσοδα των τραπεζών που προκύπτουν στην Ελλάδα και προέρχονται από τόκους, προμήθειες, μεσιτείες, προεξοφλήματα, νομισματικές ή συναλλαγματικές διαφορές, διαφορές τιμήματος και κάθε φύσης εισοδήματος ή ωφέλειες, έστω κι αν προέρχονται από συμπτωματικές εργασίες²⁹. Από το 1997, ο συντελεστής του ΕΦΤΕ είναι 3%. Επίσης, οι συμβάσεις δανείων επιβαρύνονται με την εισφορά του Ν. 128 και ανέρχεται στο 1,2% που αποδίδεται στην Τράπεζα της Ελλάδος.

Στον πίνακα 10 παρουσιάζονται τα συνολικά έσοδα από τον ΕΦΤΕ για τα τελευταία 11 χρόνια. Φαίνεται ότι, η σημασία τους σταδιακά μειώνεται, εξαιτίας της μείωσης του συντελεστή του ΕΦΤΕ.

Πίνακας 10. Ο Ειδικός Φόρος Τραπεζικών Εργασιών

Έτος	Έσοδα από τον ΕΦΤΕ (εκατ.δρχ.)	Ο ΕΦΤΕ ως ποσοστό των έμμεσων φόρων (%)	Ο ΕΦΤΕ % των συνολικών φορολογικών εσόδων
1987	33.377,1	2,94	2,12
1988	52.344,6	4,22	2,97
1989	64.214,4	4,73	3,31
1990	72.070,2	3,92	2,71
1991	89.381,7	3,84	2,66
1992	89.694,5	3,12	2,21
1993	79.960,8	2,55	1,78
1994	47.487,1	1,39	0,91
1995	41.220,2	1,09	0,69
1996	49.246,6	1,16	0,75
1997	50.000,0	1,03	0,66

Πηγή: Ετήσιες εκθέσεις υπουργείου Οικονομικών

²⁹ Π. Ρέππας, «Φορολογία Χαρτοσήμουν, ερμηνεία των διατάξεων του κώδικα τελών χαρτοσήμουν». 1991, σελ. 110-112

Οι ασφαλιστικές συναλλαγές εξακολουθούν να επιβαρύνονται από τα τέλη χαρτοσήμου. Ειδικότερα, οι αποδείξεις πληρωμής ασφαλίστρων επιβαρύνονται με αναλογικό τέλος χαρτοσήμου 2%, ενώ οι αποδείξεις πληρωμής αποζημιώσεων με αναλογικό τέλος χαροσήμου 3%³⁰. Οι παραπάνω φόροι θεωρείται ότι μειώνουν την ανταγωνιστικότητα του ελληνικού χρηματοπιστωτικού τομέα.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι τραπεζικές υπηρεσίες επιβαρύνονται από το ποσό του ΦΠΑ που οι τράπεζες έχουν πληρώσει για τις εισροές τους και δεν μπορούν να αφαιρέσουν από τον πληρωτέο φόρο στο δημόσιο ταμείο (κεφ. 4), καθώς και από τον ΕΦΤΕ. Στον πίνακα 11 προυσιάζεται η συνολική επιβάρυνση εννέα ελληνικών τραπεζών από τον ΦΠΑ και τον ΕΦΤΕ³¹. Οι εννέα τράπεζες αποτελούν ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.

Πίνακας 11. Η συνολική φορολογική επιβάρυνση των τραπεζικών υπηρεσιών (σαν ποσοστό των συνολικών εσόδων των τραπεζών από τόκους και προμήθειες, 1997)

Τράπεζα	Επιβάρυνση από τον ΦΠΑ (%)	Επιβάρυνση από τον ΕΦΤΕ (%)	Συνολική φορολογική επιβάρυνση (%)
Εμπορική Τράπεζα	1,83	3,57	5,40
Alpha Τράπεζα Πίστεως	1,48	1,90	3,38
Ιονική Τράπεζα	1,31	2,08	3,39
Τράπεζα Εργασίας	1,13	5,52	6,65
Γενική Τράπεζα	1,71	2,07	3,78
Τράπεζα Χίου	2,09	2,12	4,21
Τράπεζα Πειραιώς	1,37	2,24	3,61
Τράπεζα Κεντρικής Ελλάδας	1,46	2,78	4,24
Τράπεζα Αττικής	0,44	2,87	3,31

³⁰ Π. Ρέππας, «Φορολογία Χαρτοσήμου. ερμηνεία των διατάξεων του κώδικα τελών χαρτοσήμου», 1991, σελ. 723-732

³¹ A. Koulouris, 'Taxation of banking services under VAT', 1998

Όπως φαίνεται από τον πίνακα 11, η σταθμισμένη μέση επιβάρυνση των τραπεζών από τον ΦΠΑ ανέρχεται στο 1,45% των συνολικών τους εσόδων από τους τόκους και τις προμήθειες, ενώ η επιβάρυνση από τον ΕΦΤΕ ανέρχεται στο 2,83%. Η σταθμισμένη μέση επιβάρυνση των τραπεζικών υπηρεσιών από τον ΦΠΑ και τον ΕΦΤΕ αποτελεί το 4,48% των συνολικών εσόδων των τραπεζών από τόκους και προμήθειες.

7. Οι επιπτώσεις της αντικατάστασης του σημερινού συστήματος φορολόγησης των τραπεζικών υπηρεσιών στην Ελλάδα με τη φορολόγησή τους με τον ΦΠΑ

Στη συνέχεια της εργασίας θα αναφερθούν οι πιθανές επιπτώσεις της φορολόγησης των τραπεζικών υπηρεσιών με τον ΦΠΑ στον κρατικό προϋπολογισμό, τον τραπεζικό τομέα και το εμπορικό ισοζύγιο της Ελλάδας.

a) Οι επιπτώσεις στον κρατικό προϋπολογισμό

Η επέκταση της εφαρμογής του ΦΠΑ στις τραπεζικές υπηρεσίες θα επιτρέψει στις τράπεζες να αφαιρούν τον φόρο που πληρώνουν για τις εισροές τους από τον συνολικό φόρο που πληρώνουν στο δημόσιο ταμείο. Αυτό σημαίνει ότι το κράτος θα έχει απώλεια φορολογικών εσόδων. Ταυτόχρονα, η κατάργηση του ΕΦΤΕ θα οδηγήσει σε επιπρόσθετη μείωση των εσόδων του κράτους.

Σύμφωνα με μια πρόσφατη μελέτη³², η μείωση των φορολογικών εσόδων για το 1997 θα φτάσει τα 76.775,9 εκατ.δρχ., από τα οποία τα 50.000 εκατ.δρχ. προέρχονται από την κατάργηση του ΕΦΤΕ και τα υπόλοιπα 26.775,9 εκατ.δρχ. από τη δυνατότητα έκπτωσης του ΦΠΑ των εισροών. Το σύνολο των κρατικών εσόδων για το 1997 ανερχόταν στα 8.421.000 εκατ.δρχ. Επομένως, η απώλεια για τα κρατικά έσοδα για το 1997 ανέρχεται στο 0,911% των συνολικών εσόδων.

Θα υπάρξουν όμως και θετικές επιπτώσεις για τον κρατικό προϋπολογισμό που είναι πιθανόν να αντισταθμίσουν τα παραπάνω αρνητικά αποτελέσματα. Αυτές οι θετικές συνέπειες θα προέρχονται από την αύξηση των φόρων στις τραπεζικές υπηρεσίες που παρέχονται στους τελικούς καταναλωτές και τις μη υποκείμενες στον ΦΠΑ επιχειρήσεις, οι οποίες με το σύστημα της εξαίρεσης υποφορολογούνται. Οι θετικές επιπτώσεις από τις τραπεζικές υπηρεσίες που παρέχονται στους τελικούς καταναλωτές έχουν υπολογιστεί³³ στα 62.619,4 εκατ.δρχ., ενώ δεν υπάρχουν εκτιμήσεις για τις υπηρεσίες που παρέχονται στις μη υποκείμενες στον ΦΠΑ

³² A. Koulouris, 'Taxation of banking services under VAT', 1998

³³ " "

επιχειρήσεις. Είναι όμως πιθανόν να είναι αρκετά σημαντικές, γιατί περιλαμβάνουν τις τραπεζικές υπηρεσίες που παρέχονται στις μικρές επιχειρήσεις, τους αγρότες κ.α.

β) Οι επιπτώσεις στον τραπεζικό τομέα

Όπως έχει αναφερθεί στο κεφάλαιο 4, η εξαίρεση των τραπεζικών υπηρεσιών προκαλεί την υπερβολική φορολόγησή τους, καθώς και την εξάλειψη της ουδετερότητας. Επομένως, η επέκταση του ΦΠΑ στις τραπεζικές υπηρεσίες θα οδηγήσει στη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης των τραπεζικών υπηρεσιών που παρέχονται στις επιχειρήσεις, στην αύξηση της επιβάρυνσης των υπηρεσιών που παρέχονται στους τελικούς καταναλωτές και τις μη υποκείμενες στον ΦΠΑ επιχειρήσεις. Το φορολογικό σύστημα θα ανακτήσει την ουδετερότητά του και οι τραπεζικοί οργανισμοί θα γίνουν πιο ανταγωνιστικοί στις συναλλαγές τους με το εξωτερικό.

γ) Οι επιπτώσεις στο εμπορικό ισοζύγιο της Ελλάδας

Η κατάργηση του ΕΦΤΕ και η φορολόγηση των εξαιρούμενων υπηρεσιών με τον ΦΠΑ, θα οδηγήσει στη μείωση του κόστους της εγχώριας βιομηχανικής παραγωγής κι επομένως στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας και του εμπορικού ισοζυγίου της χώρας.

Οι επιπτώσεις της φορολόγησης με τον ΦΠΑ στο εμπορικό ισοζύγιο εξαρτώνται από τη μεταβολή των σχετικών τιμών των εισαγωγών και της ελαστικότητας των εισαγωγών ως προς τις τιμές. Επομένως, η ποσοστιαία μεταβολή του όγκου των εισαγωγών δίνεται από τον ακόλουθο τύπο:

$$dM/M = e \quad (dP/P) \quad (1),$$

όπου e είναι η ελαστικότητα των εισαγωγών ως προς τις τιμές και dP/P είναι η ποσοστιαία μεταβολή των τιμών των εισαγωγών σε σχέση με τις τιμές της εγχώριας παραγωγής.

Η ποσοστιαία μεταβολή των σχετικών τιμών των εισαγωγών εξαρτάται από την έκταση της μείωσης του κόστους των τραπεζικών υπηρεσιών, καθώς και από τη συμμετοχή των τραπεζικών υπηρεσιών στη συνολική παραγωγή της χώρας. Η ποσοστιαία μεταβολή των σχετικών τιμών των εισαγωγών δίνεται από τον τύπο:

$$dP/P = (dp/p)^* v \quad (2),$$

όπου dp/p είναι η μεταβολή των τιμών των τραπεζικών υπηρεσιών και v είναι η συμμετοχή των τραπεζικών υπηρεσιών στην εγχώρια παραγωγή.

Η ποσοστιαία μεταβολή των τιμών των τραπεζικών υπηρεσιών έχει εκτιμηθεί³⁴ στο 4,5%, ενώ η συμμετοχή των τραπεζικών υπηρεσιών στην εγχώρια παραγωγή είναι 5,5%. Γίνεται η υπόθεση ότι η ελαστικότητα των εισαγωγών ως προς τις τιμές κυμαίνεται ανάμεσα στο 1,2 και 1,8, επειδή οι εισαγωγές αποτελούνται κυρίως από βιομηχανικά και πολυτελή προϊόντα. Στο παράρτημα παρουσιάζεται η εκτίμηση ενός υποδείγματος εισαγωγών με τη μέθοδο OLS, η οποία όμως δεν οδηγησε στην εύρεση στατιστικά σημαντικών ελαστικοτήτων. Αντικαθιστώντας στην εξίσωση (2), βρίσκουμε ότι η αύξηση των σχετικών τιμών των εισαγωγών είναι 0,25%. Με την αντικατάσταση στην εξίσωση (1), καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η επέκταση του ΦΠΑ στις τραπεζικές υπηρεσίες θα προκαλέσει πτώση των εισαγωγών κατά 0,3%- 0,5%.

Η επίπτωση στις εξαγωγές ενδέχεται να είναι ακόμη μικρότερη. Είναι ακόμα πιθανόν, η φορολόγηση των τραπεζικών υπηρεσιών με τον ΦΠΑ να οδηγήσει στη μείωση της αξίας των εξαγωγών, γιατί ενώ θα αυξηθεί ο όγκος των εξαγωγών, η τιμή τους θα μειωθεί. Αν οι εξαγωγές είναι ελαστικές ως προς την τιμή, η αξία τους θα αυξηθεί, ενώ θα μειωθούν, αν έχουν ελαστικότητα μικρότερη από τη μονάδα.

Ακόμα όμως και στην περίπτωση που η αξία των εξαγωγών αυξηθεί, είναι αμφίβολο το αποτέλεσμα στο εμπορικό ισοζύγιο της χώρας. Αυτό οφείλεται στο ότι η αύξηση του όγκου των εξαγωγών πρέπει να συνοδεύεται για την Ελλάδα με την αύξηση των εισαγωγών. Προκειμένου να υπάρχει θετική βελτίωση στο εμπορικό ισοζύγιο από τις εξαγωγές, η ελαστικότητα των εξαγωγών ως προς την τιμή πρέπει να είναι

³⁴ A. Koulouris, 'Taxation of banking services under VAT', 1998

μεγαλύτερη από $1/1-\pi^{35}$, όπου π συμβολίζει τη συμμετοχή των εισαγωγών στις εξαγωγές. Καθώς η συμμετοχή των εισαγωγών στις ελληνικές εξαγωγές φτάνει το 25%-30%, η ελαστικότητα των εξαγωγών ως προς την τιμή πρέπει να είναι μεγαλύτερη από 1,4, προκειμένου να σημειωθεί βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου από τις εξαγωγές. Είναι όμως μάλλον απίθανο η ελαστικότητα των ελληνικών εξαγωγών να είναι τόσο μεγάλη, επειδή αποτελούνται κυρίως από αγροτικά και μη πολυτελή προϊόντα. Σαν αποτέλεσμα, δεν φαίνεται οι εξαγωγές να συνεισφέρουν σημαντικά στη βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου της χώρας. Οι θετικές επιπτώσεις φαίνεται να προέρχονται μόνο από τις εισαγωγές, χωρίς όμως να είναι σημαντικές.

9. Συμπεράσματα

Οι επιπτώσεις της αντικατάστασης του σημερινού συστήματος φορολόγησης των τραπεζικών υπηρεσιών με τη φορολόγηση με τον ΦΠΑ δεν φαίνεται να είναι σημαντικές για τον κρατικό προϋπολογισμό, ενώ η μείωση των εισαγωγών θα είναι μόνο 0,3%-0,5%. Θα οδηγήσει όμως στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τραπεζικών οργανισμών και στην αποκατάσταση της ουδετερότητας του φορολογικού συστήματος.

Η καλύτερη μέθοδος φορολόγησης των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών θεωρείται η «ατελής» μέθοδος «ταμειακών ροών» με τον TCA. Βέβαια, θα απαιτηθεί περαιτέρω επεξεργασία της μεθόδου από τις φορολογικές αρχές, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η μέθοδος είναι εύκολα εφαρμόσιμη.

³⁵ T. Georgakopoulos, 'Tax rebating of exports and the balance of payment', European Economic Review, October 1974

10. Παράρτημα : Εκτίμηση ελαστικοτήτων των εισαγωγών

Σύμφωνα με την τρίτη αναθεωρημένη τυποποιημένη ταξινόμηση του Διεθνούς Εμπορίου, οι κατηγορίες των εισαγωγών-εξαγωγών είναι οι εξής:

0 = Τρόφιμα και ζώα ζώντα, 1 = Ποτά και καπνός, 2 = Πρώτες ύλες μη βρώσιμες, εκτός από καύσιμα, 3 = Ορυκτά καύσιμα, λιπαντικά κλπ., 4 = Έλαια και λίπη ζωϊκής ή φυτικής προέλευσης, 5 = Χημικά προϊόντα, 6 = Βιομηχανικά είδη ταξινομημένα κυρίως κατά πρώτη ύλη, 7 = Μηχανήματα και υλικό μεταφορών, 8 = Διάφορα βιομηχανικά είδη, 9 = Είδη και συναλλαγές μη ταξινομημένα κατά κατηγορίες.

Το υπόδειγμα που χρησιμοποιείται για την εκτίμηση των ελαστικοτήτων των εισαγωγών ως προς τις τιμές και το εισόδημα είναι το εξής:

$$M_t = b_0 + b_1 Y_t + b_2 Z_t + u_t$$

όπου M_t είναι η αξία των εισαγωγών, Y_t είναι το ΑΕΠ, $Z_t = P_t^M / P_t^D$, P_t^M είναι ο δείκτης μέσης αξίας των εισαγωγών, P_t^D είναι ο δείκτης τιμών χονδρικής των εγχώρια παραγόμενων προϊόντων για εσωτερική κατανάλωση και u_t είναι τα κατάλοιπα.

Αρχικά θα εκτιμήσουμε το υπόδειγμα για τα βιομηχανικά προϊόντα (κατηγ. 5-9) και στη συνέχεια για τα αγροτικά προϊόντα (κατηγ. 0,1,4). Το υπόδειγμα αναφέρεται στην περίοδο 1970-1995. Η μέθοδος που χρησιμοποιείται για την εκτίμηση του υποδείγματος είναι η μέθοδος των ελαχίστων τετραγώνων (Ordinary Least Squares Method). Για να χρησιμοποιηθεί η μέθοδος αυτή πρέπει να ισχύουν μια σειρά από υποθέσεις:

- α) Το υπόδειγμα πρέπει να είναι γραμμικό ως προς τους συντελεστές.
- β) Η αναμενόμενη τιμή του διαταρακτικού όρου πρέπει να είναι ίση με μηδέν, δηλ. $E(u_t) = 0$.
- γ) Η διακύμανση του διαταρακτικού όρου πρέπει να είναι σταθερή, δηλ. $VAR(u_t) < \infty$ (πάντα όμως θετική). Σε αυτή την περίπτωση δεν υπάρχει ετεροσκεδαστικότητα.
- δ) Πρέπει να ισχύει ότι $COV(u_t, u_j) = 0$. Σε αυτή την περίπτωση δεν υπάρχει αυτοσυσχέτιση.
- ε) Οι μεταβλητές Y_t και Z_t δεν πρέπει να είναι στοχαστικές μεταβλητές. Θα πρέπει να ισχύει ότι: $E(Y_t, u_t) = 0$ και $E(Z_t, u_t) = 0$.

στ)Στην περίπτωση πολυμεταβλητού υποδείγματος, η συνδιακύμανση των ανεξάρτητων μεταβλητών θα πρέπει να είναι μηδέν.

ζ) Θα πρέπει $\text{rank}(x) \leq k$, όπου $\text{rank}(x)$ είναι ο βαθμός της μήτρας των ανεξάρτητων μεταβλητών και το k είναι ο αριθμός των συντελεστών.

Οι συντελεστές που προκύπτουν από τη μέθοδο OLS είναι γραμμικοί και αμερόληπτοι (best linear unbiased estimators), δηλ. $E(b)=b$. Η μήτρα VAR-COV(b) που προκύπτει από τη μέθοδο OLS είναι η μικρότερη δυνατή σε σχέση με άλλες μεθόδους εκτίμησης.

Στη συνέχεια παρατίθενται οι χρονολογικές σειρές που χρησιμοποιήθηκαν για την εκτίμηση του υποδείγματος:

1971	-45.317	294.925	96,87
1972	17.403	294.779	96,71
1973	278.123	3.298.637	97,39
1974	366.492	3.918.973	96,87
1975	351.311	3.368.475	97,80
1976	356.366	3.762.511	99,47
1977	291.001	3.363.472	94,31
1978	340.401	4.102.959	93,09
1979	452.376	4.770.610	94,09
1980	1126.003	5.385.812	91,94
1981	1.567.041	6.582.930	86,19
1982	1.567.042	7.297.447	86,14
1983	1.567.043	8.172.824	82,01
1984	1.567.044	9.071.336	76,19
1985	1.567.045	10.001.000	71,79
1986	1.567.046	14.739.099	55,47
1987	1.567.047	15.371.171	51,39
1988	1.567.048	15.376.558	48,45

Βιομηχανικά προϊόντα (κατηγ.5-9)

Έτος	M _t (εκατ.δρχ)	Y _t (εκατ.δρχ)	Z _t
1970	43.623	252.586	100,0
1971	45.717	294.025	98,67
1972	50.051	336.460	104,07
1973	68.108	436.150	101,78
1974	75.407	535.270	94,51
1975	104.375	612.388	103,0
1976	143.505	752.182	103,20
1977	175.403	876.771	98,21
1978	189.118	1.049.150	99,82
1979	225.380	1.288.837	97,19
1980	278.123	1.574.184	93,54
1981	300.402	1.918.975	89,43
1982	353.511	2.368.475	87,40
1983	456.346	2.762.311	89,47
1984	591.001	3.363.472	84,31
1985	740.401	4.102.999	83,05
1986	954.476	4.770.410	84,09
1987	1.128.483	5.385.812	81,54
1988	1.260.543	6.562.920	86,19
1989	1.905.719	7.767.447	88,14
1990	2.276.396	9.172.834	82,01
1991	2.836.810	11.071.526	76,18
1992	3.270.767	12.531.000	72,79
1993	3.679.335	14.359.099	55,47
1994	3.719.823	15.979.071	51,39
1995	4.328.990	17.816.664	48,45

Το αποτέλεσμα της τελευταίας έκθεσης δείχνει την εξής συνάντηση:

$$M_t = -3,133757 + 1,111102 Y_t - 0,01756 Z_t \\ (1,647372) (0,036596) (0,211206)$$

Οι γιας στα επροβλέποντα είναι τα standard errors των μεταβλητών: R-squared=0,996499, t-r=0,996023 και DW=1,96421. Οι νέες αποτελέσματα δείχνουν ότι η συνάντηση, οι t-statistics έγινε με εύκολην

Αγροτικά προϊόντα (κατηγ. 0,1,4)

Έτος	M _t (εκατ.δρχ)	Y _t (εκατ.δρχ)	Z _t
1970	6.146	252.586	100,0
1971	7.395	294.025	97,79
1972	7.275	336.460	103,07
1973	12.297	436.150	102,91
1974	15.096	535.270	99,74
1975	16.150	612.388	112,56
1976	17.707	752.182	80,36
1977	20.394	876.771	93,95
1978	28.456	1.049.150	87,47
1979	33.563	1.288.837	83,07
1980	38.238	1.574.184	82,01
1981	53.776	1.918.975	82,31
1982	81.681	2.368.475	75,13
1983	107.326	2.762.311	84,80
1984	133.773	3.363.472	84,39
1985	175.166	4.102.999	80,96
1986	254.297	4.770.410	80,44
1987	328.202	5.385.812	72,87
1988	299.085	6.562.920	77,51
1989	411.720	7.767.447	70,28
1990	463.591	9.172.834	69,63
1991	531.878	11.071.526	59,73
1992	631.934	12.531.000	66,31
1993	688.628	14.359.099	68,47
1994	800.180	15.979.071	65,85
1995	932.683	17.816.664	61,32

Τα αποτελέσματα για τις εισαγωγές βιομηχανικών προϊόντων είναι τα εξής:

$$M_t = -3,133757 + 1,111307 Y_t - 0,035645 Z_t \\ (1,447372) \quad (0,036596) \quad (0,221206)$$

Οι τιμές στις παρενθέσεις είναι τα standard errors των συντελεστών. Επίσης $R^2=0,996499$, $r=0,996022$ και $DW=1,668257$. Όσον αφορά τον έλεγχο των ατομικών συντελεστών, οι t-statistics έχουν ως εξής:

$$t_{b0} = -2,165136, \quad t_{b1} = 30,36688 \text{ και } t_{b2} = -0,161141.$$

Η εισοδηματική ελαστικότητα ισούται με 1,111307 και είναι στατιστικά σημαντική, ενώ η ελαστικότητα ως προς τις τιμές δεν είναι στατιστικά σημαντική. Τέλος, όσον αφορά το σύνολο του υποδείγματος, η F-statistic είναι 2087,286 και είναι στατιστικά σημαντική.

Τα αποτελέσματα για τα αγροτικά προϊόντα είναι τα εξής:

$$M_t = -7,090239 + 1,244474 Y_t + 0,031724 Z_t$$

(2,050937) (0,063904) (0,302889)

Επίσης $R^2=0,995010$, $t=0,994297$ και $DW=1,999734$. Όσον αφορά τον έλεγχο των ατομικών συντελεστών, οι t-statistics έχουν ως εξής:

$$t_{b_0} = -3,457073, \quad t_{b_1} = 19,47403 \quad \text{and} \quad t_{b_2} = 0,104737$$

Η εισοδηματική ελαστικότητα ισούται με 1,244474 και είναι στατιστικά σημαντική, ενώ η ελαστικότητα ως προς τις τιμές δεν είναι στατιστικά σημαντική. Η F-statistic ισούται με 1395,880 και είναι στατιστικά σημαντική.

* Thompson A., *The Canadian proposal for a value-added tax: its institution and its application to the financial services*, 1987

Βιβλογραφία

a) Ελληνική

- Γεωργακόπουλος Θ., Πατσουράτης Β., «Δημόσια Οικονομική», 1991
- Γεωργακόπουλος Θ., «Ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας στην Ελλάδα», 1987
- Ζαχαρόπουλος Κ., «Ο ΦΠΑ και η φορολόγηση των χρηματοοικονομικών συναλλαγών», 1986
- Κόλλιας Σ., «Το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα και η ευρωπαϊκή ενοποίηση», 1997
- Ρέππας Π., «Φορολογία Χαρτοσήμου, ερμηνεία των διατάξεων του κώδικα τελών χαρτοσήμου», 1991
- Εκδόσεις ΕΣΥΕ, 1997

β) Ξενόγλωσση

- Barham V, Poddar S, Whalley J, 'The tax treatment of insurance under a consumption type, destination basis VAT', National Tax Journal, 1987
- Georgakopoulos T, 'Tax rebating of exports and the balance of payment', European Economic Review, October 1974
- Georgakopoulos T, 'Value-added taxation: an overview of Greece's experience', Cyprus Journal of Economics, vol. 3, December 1990
- Hoffman L, 'The application of a value-added tax to financial services', Canadian Tax Journal, 1988
- Hoffman L, Poddar S, Whalley J, 'Taxation of banking services under a consumption type, destination basis VAT', National Tax Journal, 1987
- Koulouris A, 'Taxation of banking services under VAT', 1998
- Meade James,ed, 'The structure and reform of direct taxation', 1978
- Merrill P, Edwards C, 'Cash-flow taxation of financial services', National Tax Journal, 1996
- Poddar S, English M, 'Taxation of financial services under a value-added tax: applying the cash-flow approach', National Tax Journal, 1997

- Thompson A, ‘The Canadian proposal for a value-added tax on financial institutions and its application to the insurance industries’, Canadian Tax Journal, vol.36, 1988

